

ŽENSKI SVET

VSEBINA 10 ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE. XXXIX. — ELLEN KEY. — (P. Hočevarjeva.)	Str. 290
V NOČNI TIŠINI. — Pesem. — (Ksaver Meško.)	294
POVEST MALE DORE. — (France Bevk.) — (Nadaljevanje.)	295
IZ SPOMINOV SOFJE ANDREJEVNE. — (Priredil I. Vouk.) — (Nadaljevanje.)	301
VČASIH SE MI ZDI. — Pesem. — (Radivoj Rehar.)	305
O, KAM GREDO NAŠA DEKLETA. — (Igor Volk.)	305
PESEM, KI LE ENKRAT ZAZVENI. — (Marija Lamutova.)	307
PESEM O ASTRAH. — (Radivoj Peterlin.)	307
DINA IMA PRIJATELJICO. — (Dora Grudnova.)	308
KONGRES MEDNARODNE ŽENSKÉ ZVEZE	311
TUBERKULOZA DECE. — (Dr. France Debevec.)	315
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Materinstvo. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Iz naše skrinje.	Stran 317, 318, 319, 320.

ROČNO DELO.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET

izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64
(s skrojno prilogo); polletna: Din. 32. - Naročila in naročnino
je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in uprava:

Trst (Trieste), posta centrale, Casella postale 384.

Izdaja „Žensko dobrodelno udruženje“ v Trstu, Via Torre bianca 39/I.
Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu (Trieste), Via S. Francesco d'Assisi 20.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBEH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20. I. nad.

**Nobenega dvoma ni več, da se
oblačila** za gospode, dečke in otroke, **obutev**
kakor tudi raznovrstna

najceneje in najboljše nabavi v splošno znani naši detajlni trgovini
na Erjavčevi cesti šte. 2

FR. DERENDA & Cie., LJUBLJANA

Nenadkriljivi v dobrem blagu in nizkih cenah.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emajlirane prti.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXXIX.

ELLEN KEY.

Mrzla je Skandinavija, domovina Ellene Keyeve; maloštevilni in slabi solnčni žarki jo ogrevajo le kratko dobo v letu. Zato pa si išče Skandinavci toplote v sobi, pri peči. In ondi se koncentrira, gre sam vase. Če čuti in sprejema malo zunanje toplote, pa jo njegova duša tem silneje doživlja in izžareva. Zato so otroci severne toplote vse drugačni kot mi. Mnogo žive v sebi, razglablajo po svojih in tujih dušah, odkrivajo »pobeljene grobove«, secirajo globoke tajne, zasledujejo solnčno iskro, jo razpihavajo, naj se razžari, naj razsveti dušo, da se bo zavedla svoje duhovnosti in hočila po solnčnih potih, ki držijo k popolnosti, k ljubezni, kjer domujeta lepota in sreča. Na eni strani svobodna, pristna priroda, na drugi vase zatopljen duša, ki pa ne živi sredi svetovnega vrveža kakor Anglež in Francoz. Severnemu človeku pišeta zakone narava in duša, nam pa borbeno socijalno

življenje in stroji. Zato narekuje zapadna evropska modrost jasne, dosledne, socialno urejene zakone, po katerih se mora poedinec uklanjati predpisom družbe in pozabiti na svoje lastne individualne potrebe, da more živeti človek poleg človeka. Zapadnjak točno loči v svojem življenju znanost od umetnosti, delo od duševnega uživanja. Vse drugačna pa je severna življenjska filozofija, katero pišeta narava in samota. Zato se zdi nam meglena, sanjaška, pretirana, praktično neizvedljiva. Tolstoj, Ibsen, Keyeva: vsak hodi v svoji smeri, ali vsi trije pod okriljem resnice, narave in ljubezni, preko predsodkov in obstoječega družabnega reda k popolnosti. Vsi trije so za nas teoretiki, idealisti, ki sicer izhajajo iz vsakdanjega življenja, a se ne vračajo k njemu, nego streme visoko navzgor, kjer — po našem — izgubljajo tla... Pretežak je življenjski boj, preostra je borba za kruh in tekmovanje zanj, da bi mogel svet uveljaviti nazore velikih severnih idealistov in individualistov. Ali vendar so njih dela nesmrtna, večna... če ne bodo obveljala njih načela, se bo vendar ž njimi oplemenitila mrzla, praktično preračunjena moralka naša.

S tega vidika je treba tudi posmatrati Keyevo, jo občudovati, ceniti in si jo usvajati. Idealistka je, individualistka, oboževalka zunanje prirode in notranje človeške narave, po resnici hrepeni, po lepoti in topli ljubezni. Obenem pa je Keyeva žena, zato čuti in misli v prvi vrsti le v mejah ženskega področja: žena naj živi pravo žensko življenje, samostojno in samozavestno, v domu in svetu; njena duša je dete, ki naj bo le izraz najlepše ljubezni med možem in ženo; vse, kar ovira ženo na tej njeni poti, je treba odstraniti.

* * *

Ellen Keyeva je bila rojena l. 1849., mrzlega jesenskega dne, v mrzlem švedskem mestecu Sundsholmu, a v toplem domu mladega zakonskega para, ki je živel v idealnem duševnem soglasju in je sprejel prvorojenko kot dar božje in lastne ljubezni. «Bila sem prva hčerka starišev, mladih in zaljubljenih, torej dete ljubezni,» je pripovedovala pozneje Keyeva. Ko je bila stara 35 let, ji je umrla mati. Očetu pa je bilo tako hudo po njej, da je od žalosti zbolel in umrl kmalu za njo.

Mlada leta Ellenina so bila idealna: živela je vedno na deželi, sredi mogočne svobodne prirode. Nikdar ni hodila v šolo. Razumna in izobražena mati jo je poučevala sama kar pri gospodinjskem delu, za katerega pa Ellen ni čutila veselja. Tako se je njen um razvijal počasi, brez strahu pred izpiti, brez računanja na izpričevala, brez nepotrebne učne navlake.

Jako rada je čitala, toda počasi in temeljito; nikoli ni hlastala po učinkovitih dogodkih, nego se je poglobljala v žitje in bitje poedinih oseb in se vedno vživljala v pojmovanje pisatelja samega. Oče njen je bil državni poslanec, zato je bil Keyev dom središče politike, in hčerka je rada

poslušala debate. Kot 17-letna deklica je že skrivaj napisala jako lep članek za odličen političen list.

Materinsko čuvstvo se ji je razvilo izredno rano, toda ne v fiziološkem nego v duševnem zmislu. Kot mala deklica je že čutila, da mora ščititi šibko deco in se potegovati zanjo. Kmalu je začela sanjati, kako bo na lastne stroške sezidala javen dom za siromašne kmečke otroke in kako bo ona sama učiteljica in voditeljica v tem zavodu. Socijalno materinstvo je postalo pozneje tudi vodilno načelo vsega njenega književnega dela. Neki je zapisala: «Če žena ne more biti mati telesno, pa mora biti vsaj moralno.»

Mladostnega sna ni mogla uresničiti. Stariši so namreč zašli v veliko gospodarsko stisko in hčerka je morala iti za kruhom. V Štokholmu je imela prijateljico, ki je bila voditeljica na neki šoli. Ta jo je sprejela za učiteljico in v tem poklicu je delovala Keyeva dvajset let.

Kmalu je spoznala, da je dečja duša popolnoma drugačna, kakor so jo pojmovali njeni šolski tovariši. Začela je temeljito proučevati otroško naravo in se je tako poprijela tega študija, da so zorele v njej pedagoške misli leta in leta. Kot plod tega proučavanja je njena znamenita knjiga «Stoletje otroka», ki je zaslovela preko mej pisateljčine domovine. Razni narodi so si jo prevedli in jo priredili tudi v okrajšanih poljudnih izdajah.

Pomen njenih prvih književnih del so razumeli zlasti socialisti in na njihovo povabilo je predavala literaturo v nekem delavskem zavodu. Pozneje je prevzela tudi zgodovino. Izobrazba ljudskih mas ji je bila izredno pri srcu. Bila je izvrstna govornica in je s svojim nastopom tako očarala poslušalce, da jih je popolnoma pridobila zase in ji niso kot govornici nikoli nasprotovali, dasi je imela kot pisateljica mogočen tabor nasprotnikov. Število njenih rednih slušateljev na zavodu je kmalu naraslo na peisto. Njena predavalnica je bila delovno središče udruženj, kjer so z najiskrenejšim idealizmom proučevali moralna, vzgojna in socialna vprašanja.

Na stara leta je zapustila mesto in se zopet vrnila v svobodno naravo. Sezidala si je ob obali Veterskega jezera lično belo hišico. Tam je razmišljala, pisala in izdala še nekatere knjige. Neprestano ji je uhajala misel h knjigam. S posebnim veseljem je opazovala in zasledovala, kako so njene ideje zmagovale v svetu. V duši pa so se ji neprestano porajali novi vidiki, s katerih je vedno lepše in višje pojmovala življenje in umetnost, kajti duhovna stran njene osebnosti je bila bogata poljana pristinega umetnika; z vsemi svojimi nazori je skušala spraviti v sklad telesno življenje človeštva z njega duševnimi doživetji.

25. aprila t. l. pa je šla iz Štokholma kratka vest po vsem kulturnem svetu: Ellen Key, pisateljica, je umrla v sedemdesetsedmem letu.

* * *

Mirno in lepo je bilo njeno življenje, brez težkih gmotnih klancev in tudi brez uničujočih duševnih viharjev. Dosedanji životopisi molče o nje-

nem osebno notranjem čuvstvenem ženskem življenju. Kakor da je šlo vse mimo nje! Ali če čitamo to, kar je doživljal njen duh, uso ono veliko življensko umetnost, vse ono drzno čisto pojmovanje ljubezni med možem in ženo, med otrokom in človeštvom, pa si zopet ne moremo misliti, da bi ta velika žena ne bila imela zmisla za življenje z možem in deco. Da, gotovo je tudi ona stremela po tem, kar je proslavljala za prirodno nalogo vsake žene, ali ona sama je bila najbrže tako visoko in globoko razvita, da ni mogla najti moške duše, ki bi bila sposobna one visoke ljubezni, katero je doživljala sama v svoji duhovnosti. Previsoka je bila njena kultura, da bi jo bil mogel doseči in dopolnjevati kdo izmed njenih sodobnikov. Gledali so jo iz nižine in daljine, jo poveličevali in uničevali, ali nihče se ji ni mogel približati. Ona se usled tega ni čutila nesrečno, nikdar ni zahrepenela po onem povprečnem, vsakdanjem razmerju med možem in ženo. Jasno, dosledno so se razvijale v njenem duhovnem svetu oblike, pota in načini življenja. Dasi je bila umetnica po božji volji in je znala uživati glasbo, slikarstvo in literaturo kakor malokdo, vendar ni napisala niti ene leposlove knjige, ne pesmi, ne romana. Njena dela so znanstvena, plod jasnega opazovanja, razmočitivanja in proučevanja ter izredno finega zmisla za lepoto, zunanjo in notranjo, ter za resnico in svobodo.

Visoka je skladanica njenih izdanih del: Zlo uporabljena ženska sila, Psihologija žene in ženska logika, Eseji, Na Finskem in Ruskem, Stoletje deteta, Redki in mnogi, O ljubezni in zakonu, Ženski pokret, Usoda treh žen i. dr.

Med prvimi njenimi književnimi proizvodi je bila «Zlo uporabljena ženska sila»; ta knjiga je prišla na književni trg v tisti dobi, ki je bil ženski pokre: v prvem razmahu ter je bila zahteva za brezpogojno enakopravnost z možem temeljno njegovo načelo. Keyeva pa je zatrjevala, da enakost ni vedno pravica, večkrat je celo krvava krivica, da je ta pot feminizma popolnoma zgrešena, da je ženska narava v marsičem različna od moške in da mora žena uporabljati svoje sile na drugih poljih; predvsem pa mora žena sama čuvati svoje sile, da bo mogla v polni meri vršiti materinsko nalogo. Tudi država bi morala s potrebnimi zakoni ščititi žensko silo. S temi in sličnimi nazori je prišla Keyeva v ostro navzkrižje s takratnimi feministkami; toda v njenih mislih je bilo toliko zdravja in resničnosti, da si jih je žensko gibanje kmalu usvojilo, in današnji ženski pokret ima na svojem praporu marsikako idejo, ki jo je napisala zdrava, trezna in smela roka Keyeve.

«Stoletje otroka» je izšlo zvečer pred nastopom dvajsetega stoletja, v katerem po pisateljičinem mnenju uvidi človeštvo pravo važnost novega rodu in posveti vzgoji in negi deteta največjo skrb in odgovornost. V tej knjigi je razodela nebroj novih strani onega večnega problema, katerega sestavljajo: dete, žena, ljubezen in zakon. Njene misli so bile popolnoma

nove, samonikle; njena načela drzna, resnična in breobzirna do skrajnosti, utemeljena z neoporečnimi dokazi telesnih in duševnih zakonov človeške prirode. S to knjigo si je ustvarila zopet nove nasprotnike, njeni «prevratni» nazori so pač rezali v živo cerkveno in družabno uredbo človeštva. Vendar je sčasoma Keyeva z zadovoljstvom zrla na to svoje duševno dete, kajti moderna pedagogika in moderno svetovno naziranje sta si usvojili marsikatero njeno misel za svoje temeljno načelo.*)

Z največjo naslado pa čita človek njene «Eseje». Ta zvezek je med tistimi redkimi knjigami, katere čitamo lahko tolikokrat kakor sveto pismo. Ob vsaki uri dobimo v njej noto, ki se prilega — včasih celo z močnim disakordom — našemu razpoloženju in nas ponese v neko višje carstvo iskrenosti in lepote. Iz naše literature bi uvrstila poleg «Esejev» Keyeve prekrasne «Saputnike» Izidore Sekuličeve in Cankarjevo «Moje življenje».

V «Esejih» se zrcali Keyeva kot prava umetnica življenja, notranjega in zunanjega, duševnega in materialnega. Z izredno tankočutnostjo lista po pestri knjigi življenja in išče v njej le lepe tone. In teh je za onega, ki si jih zna poiskati, poleg vseh klancev in prepadov še vedno toliko, da mu izzveni življenje kot pesem, bodisi radostna ali elegična, toda vedno kot pesem, nikoli ne kot ropotanje stroja...

Po njenem mnenju bi bilo življenje lepo, če bi si znalo človeštvo poglobiti in dvigniti svojo duševnost, osvoboditi se vseh laži, vzljubiti življenje samo in videti v njem ves svoj smoter. Srečen biti, se pravi, biti v soglasju z vsem svojim bistvom. «Ne verujem ne v bodočnost umetnosti ne v preoblikovanje človeške družbe, če ne bo pridobilo človeštvo na duševni vsebini, s katero bo moglo polniti svojo umetnost in svoje nove medsebojne odnose.»

S krasnimi mislimi razlaga, kako ni med današnjim človeškim življenjem in umetnostjo nič organičnega. «Zakaj uživajo ljudje umetnost, poslušajo Beethovena, čitajo Goetheja, gledajo Michelangela — pa prihajajo domov taki, kakor so bili in nadaljujejo življenje z vsemi prejšnjimi malenkostmi in neokusnostmi. Ti možje se vračajo v javno življenje in ga še dalje pačijo s svojimi nizkimi dejanji; te žene gredo zopet v svoje domove in jih kakor prej kvarijo s svojim topim in mrzlim čuvstvovanjem. Danes nima svet ne volje ne časa, da bi se poglobil vase. Sto in sto stvari ima mož, katere ga mude od jutra do večera, ali za svojo ženo, za deco, za svojo dušo nima časa! Knjige imamo, umetnost, politiko, trgovino — a čemu? Morda za človeštvo. Ali za edini in največji del človeštva, ki je povsem njegov, katerega res lahko izoblikuje, ustvarja, osrečuje — za svoje lastno življensko razmerje, za ta del, da bi ga izobilčil v umotvor, se ne zmeni nihče!

*) Vsebinsko te knjige bom podrobneje objasnila v posebnem članku.

Današnji človek beži pred samoto in tišino, želi si miru, a se ga obenem boji. Biti sam s seboj, se pravi po moderno: biti melanholičen! Če bi bil človek sam, sam s seboj in v molčanju, bi bil prisiljen, da bi čutil resnost v svojem obstoju in v svetu; to pa bi bilo čustvo, po katerem bi njegova duša rastle. Toda ta nagon duše po rasti duši današnji človek s tem, da si razkosanost in zmisel za zunanost postavlja kot vedno nujnejšo in silnejšo življensko potrebo.

Godba ustvarja marsikomu krasno samoto, zlasti ako jo posluša doma in ne v javnem prostoru, kjer ga moli vse drugo, zlasti pa ploskanje. Poltema je edino primerna luč, da moremo poslušati godbo z dušo in ne samo z ušesi. Koncerte, kjer mora človek sedeti v sklenjeni vrsti, med nepoznanimi, morda celo zopernimi ljudmi, sredi bleščečih toalet, bi moral človek poslušati na lepo zaokroženih zofah, oddaljenih druga od druge, v lepi medlejši razsvetljavi, ki edino zakriva obraze in odkriva duše.»

Med umetnino — literaturo in glasbo v prvi vrsti — ter čustvom ljubezni čuti Keyeva ozko zvezo. Umetniška tvorba vpliva na ljubeča bitja in jih dviga, umetnik pa zopet čuti v ljubezni navdahnjenje za novo ustvarjanje. Zato bi moralo biti čustvo hvaležnosti med Erosom in Muzo medsebojno. Največji dokaz simpatije do kake osebe je v tem, da radi poslušamo z njo godbo.

Neprijetno je bilo pisateljici, ko je prišla v mesto in je videla, kako se po ulicah preriva svet, mrzlo, brezbrizno, vsak le sam zase. Kako toplo bi bilo, če bi se med seboj lepo pozdravljali... Priznava, da bi bilo danes to čudno — toda vendar sanja o času, ko bodo ljudje v naglašanju besed, v medsebojnih pogledih in smehljajih občutili ono neposredno naslado, kakor jo občutimo v solnčnem žarku, dehtenju cvetice, ob šumenju klasja..

Da, Keyeva je umetnica življenja, notranjega in zunanjega, duševnega in materialnega.

P. Hočevarjeva.

V nočni tišini. (Ksaver Meško.)

Na beli mizi tiha luč gori.
Vsa soba tiha, ko da vsa že spi.
Sedim ob mizi. Glavo oberoč
podpiram si in v beli list strmim:
«Ne veš, ne veš, kako trpim, trpim!
Ves čas sem mislila, da sem ljubila,
a zdaj spoznavam, da sem se motila.
Odpusti!» — List molči. In tiha noč molči.
A ti srce — kaj v tebi to kriči?

Povest male Dore. (France Bevk.)

(Nadaljevanje.)

18.

akor da je po tem dnevu planilo novo življenje vanjo, se je zdelo Dorici. Imela je prijateljico, ki jo je obiskala enkrat na teden. Borni piškoti so bili bogastvo, lepe besede so zvenele v srcu. Kakor da je sama sebe zopet izkopala iz pozabljenosti. Pisala je pisma, imela je celo denar za znamke. V nji je plalo čuvstvo, kakor čuvstvo človeka, ki je bil mrtev med jetniškimi zidovi in ga je naenkrat obsijalo solnce.

Ko jo je obiskala stara gospa, je radovaje se plesala okrog nje. Gospé so planile tople solze v oči: «Moj otrok, moje dete!»

Dorica pa je zatrjevala: «Vi ste moja teta!»

Na počitnice ni smela k njim. Ko je Nela vprašala za dovoljenje, je čula kratek, kategorični: «Ne!»

Vroči dnevi so bili dolgi, krajšalo jih je delo na vrtu, obiski in trdno spanje...

Bila je že zopet jesen, ko se je morala privaditi vsemu in zapustiti zidove le v vrsti, ki se je vlekla čebrljaje po trotoarjih in se zvedavo ozirala na mimoidoče.

Ko so zopet prihajale deklice v zavod, so prinašale s seboj solnce in zrak, v besedah pa vse polno dogodkov s počitnic, ki so rastle v Doričini domišljiji do bajne višine.

Zavidala jih je za solnce, za svobodo, za vse. Da bi ona smela vsaj enkrat tja ven, vsaj za nekaj dni; da bi se igrala, da bi živela po svoji volji in ne kakor ura, vsako minuto enako.

Leto je bilo zamujeno. «Drugó leto,» si je rekla in požrla nekaj grenkega. Tudi solze je zatlra.

Pisala je gospé Mariji in gospodični Neli. Pisma, ki so bila preje prebrana, predno so bila odposlana. Taka pisma niso odkrita; niso namenjena tistemu, na katerega so naslovljena, ampak laskajo temu, ki jih prvi bere.

Nekoč se je Dorica spozabila. Napisala je, da je lačna. Ene in take jedi teden za tednom so jo utrudile, puščala je krožnik le do polovice izpraznjen. V resnici je občutila lakoto, zakaj rastla je in je njeno telo potrebovalo več hrane.

Radi te opazke so jo poklicali k prednici, oster pogled jo je meril v dno zenic.

«Poglej, kaj si napisalal!»

«Lačna sem...»

«Povej, kdaj si lačna. Ali ti ne damo jesti? Ali ti ne ostaja jedi?»

Dorica je prikimala. Bila je resnica. Kakor da si stojita dva sveta nasproti in se ne moreta razumeti, sta se gledali.

Dorica je napisala drugo pismo in pripisala: »Vsega imam dosti, hvala Bogu!«

Bila je v tisti dobi, ko je začela spoznavati življenje. V glavnih obrisih ji ni ušla niti ena poteza. Ironija se je vedno bolj jasno risala v njeno zavest.

Hlinjena pridnost nekaterih jo je vznemirjala; tistih, ki so hodile s pogledom obrnjenim v tla in nosile pentljo. Naivna vera, da dobi 300 dni odpustkov ta, ki poljubi roko katehetu; gojenke so se kot divje podile za njim, kadar se je prikazal. Nešteto navad, ki so zrastle v zavodu in jih ni mogoče zavreči, ker so izšle iz otroške naivnosti sestrâ, a so že otroci čutili nesporno nasprotje, ki se je javljalo v duši.

Pripravljanje na izpoved in sveto obhajilo, ki je bilo lepo in spomina vredno, a je z grdo potezo spravljalo na dan mala natolcevanja za pregreške, ki bi se ne smeli dotikati teh trenutkov.

Pred spovedjo je morala iti Dorica od sestre do sestre in jih prositi odpusčenja. Tudi v kuhinjo, k sestri, ki jo je jedva poznala. Sklenila je roke:

«Častita sestra, prosim odpusčanja!»

Debela sestra je vprašala: «Kaj si naredila?»

«K izpovedi grem.»

«A tako?» je bilo sestri takoj jasno. «Glej, da se vseh grehov izpoveš!»

Ena izmed sester pa je dejala: «Danes greste k izpovedi?»

«Da.»

«Kdo je včeraj pospravljaj?»

«Ne vemo.»

«Kdo je ukradel jabolko.»

«Ne vemo.»

«Naj se izpove. Na listek naj zapiše, da ne pozabi.»

Dorico sò dolžili: «Ti si bila!»

«Jaz že ne,» se je branila. Ni povedala. Tudi na listek ni zapisala. Dražili so jo, da je po nevrednem prejela sveto obhajilo.

Vse to se je rahlim madežem podobno oprijemalo duše in spomina.

19.

Čudno, neverjetno težko jo je zadel neki dogodek.

Bilo je po velikonočnih počitnicah, ko je smela tudi Dorica na cesto za en dan in ga je preživela pri sivi gospé in pri gospodični Neli, ki je bila že učiteljica.

Dasi se je veselila dneva svobode, ji je vseeno prinesel tiho razočaranje. Ni znala več uživati prostih ur. Vse ji je bilo tuje, neznano. Med življenjem pred leti in med sedanjostjo je ležal prepad. Ko je zagledala nove ljudi pred seboj, je povabila pogled.

Tudi pred Dolfijem. Bil je že gospod in se je ponašal s pentljo pod vratom. Obstal je in gledal za njo, ona ga ni pozdravila. Vendar ji je bilo žal.

Veselila se je skoraj, da je zvečer zopet stopila v zavod.

Med gojenkami, došlimi s počitnic, je začelo običajno pripovedovanje zgod in nezgod, ki so vzbujale smeh ali sočutje. Prijateljice so se stiskale v zatišja in se razodevale, nevoščljive vsem, ki niso spadale v njih krog, zato so jih izločale.

Vida, Polda in Dorica so se ob prosti uri stisnile v kotiček vrta in si pripovedovale. Vida je znala pesmi. V zavodu jih niso slišale nikoli, ne dobile v branje. Bile so nedolžne; nedolžne radi tega, ker niso bile sprejete z zlo mislijo, ampak s srcem, ki je hrepenelo po liriki; to so pa vsa do-raščajoča in zoreča dekliška srca.

«Regiment po cesti gre,
pa moj fantič zraven je...»

Katera je kaj mislila ob tej pesmi? Vida jo je povedala, nato jo je zapela polglasno. Dorica in Polda sta poizkusili peti za njo.

Prišla je Ada. Majhno, suho dekle, ki je imelo starikaste poteze in je nosilo pentljo. Gojenke je niso marale, ker je bila ljubljena, a so se je izogibale; ko so jo zagledale, so utihnile.

«Kaj ste govorile?»

«Nič ne.»

«Saj sem slišala. Ste pa pele.»

«Ali ne smemo peti?»

Ada se je odstranila. Dorica se je zahihitala, nato je povzela pesem z napačnim napevom.

«Ne tako... Drugače,» je dejala Vida in hotela zapeti. Nato: «Pst!» Zagledala je Ado znova. Naredila je ovinek in prišla z druge strani. Ko je videla, da so zopet utihnile, je bila prepadena od jeze.

«Že vem. Govorile ste grde stvari.»

«Ti nič ne veš.»

«Vem, vem. No, pa povejte!»

«Povemo pa ne.»

«Bom ovadila, če ne poveste. Če ni nič hudega, lahko poveste!»

«Naj pove!» je dejala Dorica. «Le povej, dobiš še eno pentljo zato!»

Ada je povedala. S takimi besedami, da so vzbudile verjetnost pri tistih, katerim so bile povedane. Ada zato ni bila pohvaljena, razočarana je šla svojo pot.

Tri deklice so bile poklicane. Druga za drugo. Z velikimi očmi so čakale, kaj bo, zakaj obrazi so bili resni in nič dobrega niso obetali.

«Kaj ste govorile na vrtu?»

Deklice so se spogledale. Kaj so govorile? Čisto nedolžne stvari je včasih radi brezpomembnosti težko povedati, ker so tako intimne, da je človeka pred drugimi sram radi njih.

Spomnile so se na pesem. Težko je šla beseda z jezika, raje so jo zatajile.

«Nič hudega nismo govorile.»

«Priznajte! Vse vemo!»

«Saj ni bilo nič,» so tajile. «Pravile smo si, kako je bilo na počitnicah.»

Stroga usta so umolknila. Zato, da so premislila...

«Govorile ste zoper šesto božjo zapoved. Pomislite. Priznajte, da je res!»

Niso mogle priznati. Le medlo so si predstavljale besedo o grehu zoper šesto božjo zapoved; niti mislile niso nanjo.

«Ne povejte greha. Ni treba. Grd je in nočemo ga slišati... Priznajte, zakaj slišal vas je nekdo...»

Ker je sugestija nadrejenih pogosto močnejša kot osebno prepričanje in ker je bil greh zoper šesto božjo zapoved neopredeljen v njih, je morala priznati ena; ta je bila Vida:

«Da.»

Za njo sta pritrdili ostali dve.

Srep pogled jih je premeril z zaničevanjem, nato je dejala prednica:

«Sramujte se! Mati božja se joče radi vas!»

Sramovale so se. Ne radi dejanja, ki ga ni bilo, radi besed, ki so padle nanje.

«Jutri pojdite k izpovedi!»

Šle so. Ko je Dorica pokleknila k izpovednici in so se zaprla mala vratca, ni vedela, kaj naj pove.

Izpovednik je poslušal, nato je dejal: «Povej grehe!»

«Saj ne vem nič!» je zajecljala Dorica.

«Čemu si prišla k izpovedi?»

«Ker sem govorila zoper šesto božjo zapoved!»

«No, vidiš. S kom si govorila?»

«Z Vido in s Poldo.»

Izpovedniku je bilo nerodno. Pomolčal je, nato je vprašal: «Kaj si govorila?»

Dorica ni vedela. Šumelo ji je v glavi. Slišala je nerazločna vprašanja, na katera je odgovarjala, sama ni znala kaj...

Ta Doričin spomin ni bil lep.

Dorica je bila zapisana med porednice in so jo stavili za slab vzgled drugim, ako tudi je bil njen lahkoživi in odkriti značaj, ki se je le tu pa tam potuhnil za steno priučene hlinjenosti, simpatičen. Ta simpatija ni

mogla odtehtati njenih pogreškov, ki so se kopičili proti njeni krivdi. Rastli so iz čudnih pedagoških navad zavoda, ki je postavljajal za nadzorstvo pridne gojenke s pentljo; te so nadomestovale odrastlo oko.

Otrok je krivičen, ker sodi po svojih simpatijah.

Dorica se spominja rdečega obraza součenke, ki stoji ob črni tabli in gleda po razredu bolj neprizanesljivo kakor učiteljica in pazi na nevoščljive kretnje součenk ter jih meri z mero dovoljenega in nedovoljenega.

Na tabli je že pet imen. Dorici se zdi njen obraz tako izzivalen, da ji pokaže rogé. V naslednjem hipu je že greh pokesan ali prepozno. Z lepo, pravilno pisavo je na tabli pod drugimi imeni tudi njeno ime.

«Podčrtaj me še enkrat; kaj mi mari!»

In dobila je pod svoje ime še eno črto. In še eno.

Opoldne je dobila pol kosa kruha manj nego druge. Njene oči so poiskale deklico, ki jo je zapisala:

«Pol kosa kruha si mi pojedla. Ali si zdaj bolj sita? Požeruh! Požeruh!»

Ta pa je dvignila prste: «Častita sestra!»

Dorica je bila kaznovana: «Jutri se ne boš udeležila procesije.»

Naslednji dan je bil Marijin praznik. Nov kip Matere božje so blagoslovili v zavodu in ga nosili v procesiji po obširnem dvorišču in okrog vrta. Belo oblečene gojenke so ga spremljale v poletni vročini in molitvi in mu trosile cvetice na pot.

Dorica je bila s tremi tovarišicami zaprta v ozko mračno sobo. Vanjo je prihajal le lahek odmev petja z dvorišča in nedeljski šum z ulice. V hladu in mraku sobice so jim naročili, naj molijo rožni venec. Nato ni bilo nikogar več...

Molile niso. Uganjale so bakhanal veselja, ki ni izvirajal iz žalosti, ampak iz dejstva, da so bile med hišno svečanostjo par ur nenadzorovane. Med smehom in krikom, s katerim so izpolnjevale dolgočasje, so dejale:

«Naj se poté na solncu!»

«Naj molijo!»

«Me smo na hladnem. In moliti nam ni treba!»

To je bila vzgojna stran kazni, ki jih je doletela.

In nedolžna tatvina sadja na vrtu, ki ga je otresla ponočna rosa ali nevihta?

Kadar se je zvečer bliskalo in se je v dolgih gromih napovedovala huda ura, so morale gojenke klečé moliti v zboru:

«Marija, pomagaj nam! Odvrni vse hudo od nas!»

Dorici so molile samo ustnice, suho in mehanično, srce pa je prosilo: «Bog, daj vetra, dežja, nevihte, potresi sadje, ki ga imam tako rada!»

In Bog jo je uslišal neredkokrat in je potresel drevje. Tisto noč ni Dorica spala. Skrbelo jo je sadje.

Jedva je prišel čas, da vstanejo, je že bila na nogah. Z Vido sta šli po stopnicah v vežo.

«Kam gresta?»

«Knjige sva sinoči pozabili na vrtu.»

«Moj Bog! Pokvarjene bodo!»

«Saj leže v utici.»

Šli sta. Pod pretvezo, da si po poti zavezujeta čevlje, sta pobirali sadje.

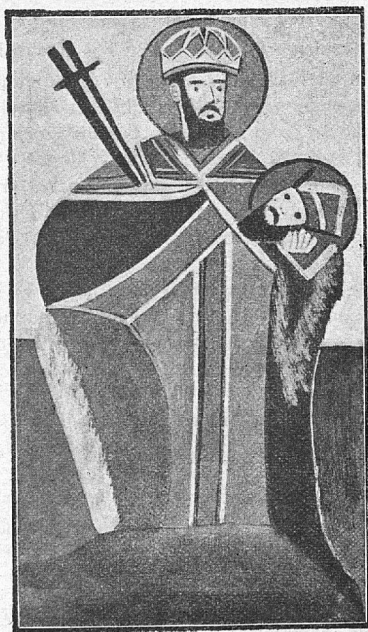
In pri zajtrku: «Kje sta dobili sadje?»

«Vida ga ima!»

«Ukradli sta ga. Povem, povem!»

«Vida, povej, ali ti ga ni prinesla mati? Da ali ne?»

Vida je pokimala. Male oči pa so motrile. «Tako sadje je na našem vrtu.» (Dalje prih.)

Stara ikona v Ohridu: Knez Vladimir — lesorez iz srednjega veka.
(Makedonci.)

Iz spominov Sofje Andrejevne.

Priredil Ivan Vouk.

(Nadaljevanje.)

Tolstega borba za udeležitev svojega svetovnega nazora.

Nasprotja med Tolstim in njegovo ženo, ki so spočetka le rahlo označena, se nam v dnevniku že jasno očitujejo. V naslednjih letih pa so se ta nasprotja vedno bolj stopnjevala.

L. 1884., pred rojstvom hčerke Aleksandre Lvovne, je Tolstoj prvič poskusil ubežati svojcem.

Takrat se je hotel podati v Tulo, toda vrnil se je na pol poti in pri povratku je zapisal v dnevnik: «Bilo je strašno težko, zakaj nisem odšel, saj ni mogoče drugače...»

Drugič je hotel pobegniti l. 1885., ko ga je razkošno, gosposko življenje v Moskvi odbijalo. Tretji resni poskus je bil l. 1897. Tedaj je pisal Sofji Andrejevni značilno pismo, v katerem navaja nekatere vzroke svojega bega:

«Draga Sonja! Že dolgo časa me muči moj način življenja, ki ni v soglasju z mojim veroizpovedanjem. Nisem Vas mogel prepričati, da bi zapustili sedanje življenje in navade, ki sem Vam jih sam privzgojil; sklepa, da bi šel od Vas, nisem mogel do sedaj izvršiti, ker sem mislil, da bi s tem otroke, vsaj dokler so bili majhni, oropal svojega četudi majhnega vpliva; tudi Vas nisem hotel žalostiti. Toda ni mi mogoče nadaljevati življenja, ki ga živim že šestnajst let, življenja, v katerem se moram boriti proti Vam in Vas tako razdraževati, in v katerem moram podležiti vplivom, na katere sem se navadil in ki me obdajajo. Sklenil sem, da napravim to, kar sem že davno nameraval, namreč zbežati; prvič, ker me to življenje vedno bolj tlači in vedno silneje hrepenim po samoti, in drugič, ker so otroci dorastli in ni moja navzočnost v hiši več potrebna. Imate pač svoje interese, ki Vam leže na srcu, tako da boste mojo odsotnost komaj zapazili.

Poglavitna reč je, da — kakor Indijci, ki zbeže v gozdove, ko so dosegli šestdeseto leto — vsak veren človek želi na starost posvetiti svoja zadnja leta Bogu, ne pa jih izgubljati z burkami, igro, opravljanjem in terisom. Tako hrepeni tudi moja duša, ko sem že dosegel sedemdeseto leto starosti, po miru in samoti; da bi živel v skladu s svojo vestjo, ali — če se mi to ne posreči popolnoma — da vsaj ubežim kričočemu nasprotju med svojim življenjem in svojo vero.

Če bi hotel to odkrito napraviti, bi se ne mogel izogniti prošnjam, prigovarjanju, prepiru in tožbam, postal bi morda slab in ne bi izvršil sklepa, ki ga je treba vendar izvršiti. Odpustite mi torej, prosim Vas, če Vam bo moj korak povzročil žalost, a pred vsemi, Ti, Sonja, odpusti me radovoljno iz svojega srca, ne išči me, ne toži nad menoj in ne obsojaj me.

Ne misli, da sem jezen nate, ker sem šel od Tebe. Prepričan sem, da Ti je bilo nemogoče tako gledati in občutiti, kakor gledam in čutim jaz, zato tudi nisi mogla izpremeniti svojega načina življenja in se žrtvovati za stvar, ki je nisi priznavala. Zato Te ne obsojam, nasprotno, spominjam se z ljubeznijo in hvaležnostjo tridesetpet let najinega skupnega življenja, zlasti prve polovice te dobe, ker si z materinsko nesebičnostjo, ki je v Tvojem značaju, trdno in nemoženo prenašala vse, za kar si mislila, da si poklicana. Meni in svetu si dala, kar si mogla dati, mnogo materinske ljubezni in požrtvovalnosti je bilo v Tebi, ni mogoče, da bi tega ne cenil. V zadnji dobi najinega življenja, v zadnjih

petnajstih letih, so šla najina pota narazen. Ne morem verjeti, da sem jaz kriv, ker vem, da se nisem izpremenil zaradi lastnih koristi in tudi ne zaradi ljudi, ampak ker nisem mogel drugače! Ravno tako pa ne morem Tebe kriviti, ker mi nisi sledila, ampak Te morem samo zahvaljevati in se vedno z ljubeznijo spominjati tega, kar si mi dala.

Ostani mi zdrava, draga Sonja, Tvoj ljubeči Te

Lev Tolstoj.

Zanimiv je postanek tega pisma; o tem je pisal Obolenski, mož Marje, Tolstojeve umrle hčerke, Tatjani Lvovni:

V Gaspri je bila nekoč Maša sama z očetom v sobi; takrat je bilo zelo slabo z njegovim zdravjem, tako da je mislil, da mu je smrt blizu. Velel je Maši, da ko pride v Jasno, naj gre v njegovo delovno sobo in potegne iz naslanjača, ki je bil pogrnjen s povoščenim platnom, dva rokopisa, ki sta bila tam skrita; bila da sta zavita v bela, zapечатena ovoja brez nadpisov; na enega naj zapiše: «Odpreti petdeset let po moji smrti, če bi se kdo zanimal za mojo autobiografijo», in na drugega: «Vse, kar je tu o Serjoži napisano, sem napisal v slabem trenutku. S svojim poznejšim obnašanjem in dejanjem do mene je svoj dolg napram meni popolnoma poravnal.» Maša ga je nato vprašala: «Ali naj izročim te papirje Čertkovu?» On je odgovoril: «Čemu Čertkovu? Obdrži jih ti.» Več se takrat o tem ni govorilo, ker je bil preslab. Maša je vse to zapisala v Tolstega beležnico, pozneje pa je iztrgala ta list. Jaz sem ga nekaj časa hranil, potem pa sem ga uničil, ko se ga je ona prej naučila na pamet. Pozneje je oče okrevail, in šli smo v Jasno, kjer smo ostali vse poletje. To je bilo leta 1902. V oktobru ali novembru nas je oče obiskal v krilnem poslopju in vprašal Mašo: «Kje so tisti papirji, ki si jih vzela iz naslanjača?» Maša je odgovorila: «Nisem se jih dotaknila, ker sem mislila, da ni potrebno, ko si ozdravel.» Nato je on dejal: «Izvrstno, naj ostanejo še dalje tam.» S tem je bila zadeva pri kraju.

Mislil, da jih je iskal, in ker jih ni mogel najti, je mislil, da jih je Maša vzela ven. Sicer pa jih je bilo težko najti, ker jaz in Maša sva natančno preiskala tisti naslanjač (ki je bil zaznamovan), pa nisva odkrila nič sledu, tako globoko je strpal spise pod prevleko. Papirji pa so ostali tam še dolgo po tem pogovoru, ker večkrat, ko se je Maša mudila v delovni sobi Leva Nikolajeviča, ji je smeje pomežiknil, kako z očmi na oni naslanjač, ne da bi o stvari še kdaj izpregovoril. Pozneje smo zapustili Jasno, odpotovali v inozemstvo ter pozabili na one papirje. Kmalu potem je Maša umrla. Tedaj sem povedal Saši, brez očetove vednosti, o tistih spisih, ker sem hotel, da bi še kdo poleg mene vedel za skrivnost; ona pa je bržkone na to pozabila. Spomladi l. 1907., v maju, smo sedeli v Jasni za mizo, ko je mati omenila, da pride naslednji dan tapetar prevleč na novo opravo. Tedaj sem se spomnil onih papirjev ter pogledal očeta; zdi se mi, da mi je urnil pogled, iz česar sem sklepal, da se je spomnil tistih reči in da so bržkone še v naslanjaču. Ko sva pozneje sama za mizo ostala, mi je rekel: «Rad bi govoril s teboj nekaj besed.» Vprašal sem ga: «Ali morda o papirjih v naslanjaču?» — «Pa imaš res dober spomin! Veš, kaj napravi? Jutri vstani zgodaj, ko drugi še spe, vzemi ven papirje in obdrži jih pri sebi.» — Naslednjega jutra sem že zgodaj stopil v njegovo sobo. Očeta sem dobil že pri vratih, kjer me je čakal; držal je v roki ovoj, in sicer siv, belega ni bilo, na njem pa je bilo napisano: «Po moji smrti izročiti grofici Sofji Andrejevni Tolsti,» ali nekaj podobnega. Rekel mi je, naj vzamem ovoj in naj ga začasno jaz hranim. To sem tudi napravil, zdaj pa sem ga izročil Saši, da ga da materi.

Ko je Sofja Andrejevna po smrti Leva Nikolajeviča prejela ta omo, je vzela iz njega dve pismi: eno je takoj raztrgala, kakor hitro ga je prebrala, drugo je obdržala.

To je bilo baš ono, v katerem je Lev Nikolajevič govoril o svojem name-ranem begu l. 1897.

Pavel Birjukov, pesnikov prijatelj, razpravlja obširno o vzrokih, ki so privedli do tragičnega spora v Tolstega hiši. On poroča:

* * *

V trenutku, ko je Lev Nikolajevič hotel udeležiti svoj svetovni nazor, se je moral seveda odpovedati zasebni lastnini, ki jo podpira samo sila. Ena izmed najbolj izpodbitnih oblik take lastnine je pač literarna, zato je jasno, da se je je Lev Nikolajevič moral odreči. Toda kakor v mnogih slučajih, v katerih je hotel Tolstoj udeležiti svoj živiljski nazor, je naletel tudi pri tej nameri na odpor vseh rodbinskih članov, in preprič o tem je trajal do njegovih poslednjih trenutkov.

V tem boju je treba omeniti troje točk: prva je Tolstega namera odpove-dati se literarni lastnini; druga: odpor rodbinskih članov, ki so skušali doseči, da bi lastninska pravica prešla na družino; tretja: prizadevanje Tolstega prijateljev, z V. G. Čertkovim na čelu, da bi Tolstoj vztrajal pri svoji nameri ter izročil čimprej skupnosti svoja dela.

Prvič se je Tolstoj odrekel literarni lastnini l. 1891., dasi ne popolnoma.

Lev Nikolajevič se je možato upiral vsem ugovorom svoje rodbine in iz-javil v časopisih, da se odreka vsem pravicam in nagradam za vse, kar je spisal ali dal tiskati po l. 1881.; tako so ostala vsa velika umetniška dela, ki so donašala precejšnje dohodke, v rokah rodbine.

Tistega leta se je izvršila razdelitev Tolstega imetja med njegove otroke, tako da se je še za svojega živiljenja vsaj v načelu rešil premoženja.

Nekaj časa pozneje si je zapisal v dnevnik, kako naj se po njegovi smrti ravna z rokopisi.

V četrti točki pravi:

Pravico izdajanja prvih deset zvezkov, katerih dela so imenovana v zapis-niku, naj moji dediči odstopijo splošnosti, to je, naj se odrečejo avtorskim pravicam. To pa samo prosim, nikakor ne zapisujem tega kakor svojo poslednjo voljo. Bilo bi dobro delo, če nočete, je to Vaša stvar. To bi kazalo, da niste še zreli za kaj takega. Najžalostnejša zadeva mojega živiljenja je bila ta, da niso postala ta dela v zadnjih desetih letih obča last.

Tu govori Lev Nikolajevič o delih iz prve dobe, ker je bila mnenja, da se je poznejših odpovedal dovolj javno in jasno že l. 1891.

Marja Lvovna je napravila prepise oporoke; en prepis je hranil Čertkov, drugi prepis njegov sin Sergej Lvovič, a tretjega je obdržala Marja Lvovna.

Jeseni je Lev Nikolajevič podpisal pred odhodom v Gaspro duplikat, ki se je nahajal pri Marji Lvovni, in na ta način je izšla ta po njem podpisana listina kot izraz njegove poslednje volje. Ostala je pri Marji Lvovni, kar je Ilja Lvovič zvedel in povedal materi. Sofja Andrejevna se je zaradi tega silno razburila in je zahtevala izročitev oporoke. Marja Lvovna pa se je ta čas nahajala v Pirogovu; potem se je takoj preselila na Krim in tako je prišla stvar za nekaj časa v pozabljeneje.

Ko se je vrnila s Krima, je Sofja Andrejevna zahtevala oporoko in Marja Lvovna je bila prisiljena izročiti listino materi, ako se je hotela izogniti nadaljnim grdim nastopom, pa tudi z ozirom na bolnega Leva Nikolajeviča. Bržkone je Sofja Andrejevna listino uničila.

Tako se je izjalovil prvi poskus Leva Tolstega, udejstviti svojo voljo; vsaj tako je mislila Sofja Andrejevna, ker ni vedela, ali pa je pozabila, da je ta poslednja volja zapisana tudi v dnevniku in da sta dva prepisa pri Čertkovu in Sergeju Lvoviču.

Birjukscev navaja neko mesto iz zapiskov Sofje Andrejevne, kjer opisuje ona iste dogodke v povsem drugačni luči. Tisto mesto se glasi:

«10. oktobra 1902. Ko se je po želji in volji Leva Tolstoja razdelilo med družino naše premoženje, se je moja, takrat že polnoletna lčerka Maša, odpovedala dednemu deležu za sedanjost in prihodnjost. Ker poznam njen varljiv in hinavski značaj, ji nisem verjela, zato sem dala njen delež prepisati na moje ime ter ji ga v svoji oporoki zapisala. Toda jaz nisem umrla, Maša je vzela berača, Obolenskega, ter je sprejela svoj delež, da je preživela sebe in njega. Ker ni imela za bodočnost nikakih pravic več, je za mojim hrbtom prepisala iz očetovega dnevnika iz l. 1895. celo vrsto želj, ki so se nanašale za čas po njegovi smrti.

Tam stoji med drugim zapisano, da boli Leva Nikolajeviča izkoriščanje njegovih avtorskih pravic, zato želi, da bi se njegova družina tem pravicam odrekla po njegovi smrti. Ko je nato l. 1901. težko obolel, je Maša, za hrbtom vseh drugih, dala podpisati očetu ta prepis iz dnevnika, in oče, ki je bil bolan, je tudi podpisal.

Bilo mi je skrajno neprijetno, ko sem slučajno zvedela. Meni se zdi grdo in nezmislno predati dela Leva Nikolajeviča splošnosti. Jaz ljubim svojo družino in želim, da bi živela v dobrih razmerah; če pa izjavimo, da so ta dela obče imetje, tedaj obogatimo premožne založnike, kakor Marksa, Petlina (Juda) in druge. Rekla sem Levu Nikolajeviču, da če bi prej umrla kakor on, bi ne izpolnila te njegove želje in bi se ne odrekla pravic do njegovih del; če bi smatrala to za dobro in pravično, bi mu napravila veselje še za časa njegovega življenja in bi se odrekla tem pravicam; po njegovi smrti pa bi to itak ne imelo zmisla.

In sedaj, ko sem prevzela izdajo del Leva Nikolajeviča in nisem prodala nikomur avtorskih pravic, dasi so mi ponujali velike usote denarja, me je prav neprijetno dirnilo, ko sem zvedela, da se nahaja ta po Levu Nikolajeviču podpisana listina v Mašinih rokah. Nisem poznala natančno njene vsebine in prosila sem Leva Nikolajeviča, da bi odvzel Maši listino in jo izročil meni.

To je tudi napravil in mi jo izročil. Tedaj pa se je nekaj zgodilo, na kar nisem bila pripravljena. Maša je vzbelsela, njen mož je upil bedastoče; ker on in Maša sta nameravala objaviti to listino po smrti Leva Nikolajeviča in povedati javnosti, da ni Lev Tolstoj hotel prodati svojih spisov, njegova žena pa je vkljub temu to storila».

Kdor zna laskati, zna tudi obrekovati. —

Napoleon I.

Lepa ženska dopade očem, dobra ženska pa srcu; — prva je dragulj, druga pa zaklad. —

Napoleon I.

Odpri oči — evo ti narave, odpri srce, — evo ti življenja. —

E. Zola.

Včasih se mi zdi. (Radivoj Rehar.)

Včasih se mi zdi, te duša kliče,
včasih se boji te: Ah, ne pridi!
Pesem moja, ne zapoj mi,
zvezda moja, ah, ne vzidi!

Ko si blizu, si le ženska, ah, le ženska,
ko si daleč, sanja svetla si, kristalna,
in si mi tako v daljini bližja
in v bližini daljna, daljna.

O, kam gredo naša dekleta. (Igor Volk.)

e dve točki vidim jaz, ena je začetek, druga je konec te njih poti. Vmes pa je tužna žalost naše prevelike ljubezni in romanje bolnih duš, zavest, da bi vse te poti ne bilo treba.

Začetek je razdejan dom: sedem jih seda k mizi, ki je za enega pogrnjena, sedem si jih krije goloto telesa z materinim krilom, osmi pa v gostilni pije moč obupa, ta je oče. In ko se vrača, obstane na pragu kot v molitvi sključen betežen starec in si z roko zakriva oči, da bi svojega dcma ne videl. Sram ga je svoje revščine pred svojimi otroki, da bi jokal nad njimi. Solz ga je sram, zato jih zaliva.

In rasto dekleta. Njih glas je ubit, ni veselja v njih kretnji, kri je svinec, ki je mrtev. In sama udanost jih je, razočaranje, ki išče utehe v preobilici.

Vi, mladi poetje, jim požete pesmi o zdravju in o ljubezni, ko v vas samih ni vere ne v zdravje in ne v ljubezen. Beseda vam je tuja, kakor je greh tuj in mrzel. In vi ste predrzni in šanjate o njih prsih in kolenih.

Pa sem gledal naša dekleta na vročem peronu tujega mesta. Sedela so na svojih culah in ščebetala o grozdju, ki bo skoro zorelo, in o hruškah in razritih poteh, ki so kakor žile. Vesel in bogat svet se je sukal mimo njih, dame v poletnih toaletah: krilo komaj do kolen, nič rokavov, vrat gol, sam puder na debelo in šminka. One pa so sedele nizko pri tleh, priproste in solnca vesele.

O dekleta slovenska! Preko perona vam je pogled splaval po tračnicah že prvi hip nazaj v ono revščino, da bi se skrile pred temi prešernimi ljudmi.

In konec je fabrika in razsipana ljubezen do vsega. Da, tovarna, fabrika, z ropotajočimi stroji, do onemoglosti trpeče roke, ki se premikajo in premikajo.

O svet, kako moreš biti tako krut gospodar nad našim življenjem, da ti ta kri hrani vse žile, da ti tako diši povsod in vedno. Vsesal si se v nas kot vampir, zdaj piješ s prs naših mater našim otrokom mleko.

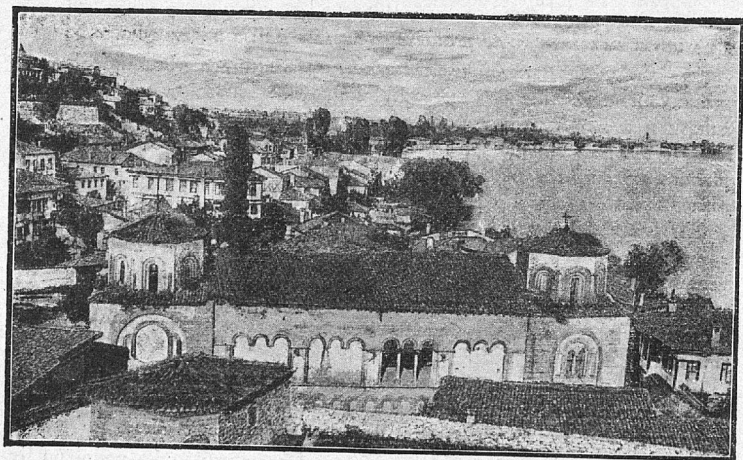
Mene je strah te črne pošasti, ki žre, voha in srka, srka nedolžno ljubezen. Če bi se v vsemir zaletel samo toliko, da bi v večno njegovo temo

pomolil glavo, ker bi bila razpoka za rameni preozka, bi mi ne bilo strašneje te tužne smrti, tega počasnega umiranja. Tisoč rok ima ta pošast, na tisoče ust. V Brdih in po Tolminskem in po Cerkljanskem in povsod grebe, potem vkuje v fabrike in srka. Neutrudljiva je ta pošast, večno naprej grebe in žre. Široka furlanska plan je materina grud za prevoz suhih vej in mrličev. Ko se dekleta vozijo tja dol, pojejo, ko se vračajo, jočejo. Iz deklet delaš matere, iz otrok starke. Izmučena lica jim ustvarjaš. In pošast je črna. Obraz ima smehljajoč, razteza se krog ust v čudnih gubah, gore ji oči in sije iz njih veselje nad vročo krvjo in želja po poročni postelji za vsakim kantonom. In našim dekletom omahne srce pred njo, zapirajo si oči, ne od želje, od bolesi spomina.

Gledam iz dalje v dim velikega mesta, ki se dviga v ranem jutru iz dimnikov pod belo nebo. Gledam ta hrup, te čudne govorice in utrujenost Boga samega, ki vse to urejuje. Visoke hiše izpuščajo iz sebe človeka za človekom. Dale so jim počitka za novo delo. In ljudje hite. Mudi se jim v urade, in tovarne in na vse kraje. Ne vprašujejo, smeh je njih obraz in trdna volja. In vsaka hiša jih izpušča. Pridejo, kot pridejo izpod palca rdeče kaplje, če stišneš črešnjo. Vsaka je rdeča, okrogla in lepa, vendar je vsaka zase. In ljudje drve in se vozijo. Naprej in naprej. Eni gor, drugi dol, tu se srečujejo in pozdravljajo v toplih jutranjih žarkih.

Trudno stopa po tlaku otrok po telesu, mati v očeh in starka po koraku. Trudno in težko, zapuščena hči Brd ali kateregakoli doma ob Soči.

O, kam gredo naša dekleta!

Staroslavna cerkev v Ohridu; zgradili so jo naši pradedje še l. 1043.
(„Makedonci“.)

Pesem, ki le enkrat zazveni... (Marija Lamutova.)

Na ribniku,
o mraku,
v sijaju lune,
prepreženem
s prameni senc
obbrežnih brez,
labodi krožijo,
vratove prožijo
in tiho tožijo —
kot bi iskali,
iskali ono pesem,
ki jo nekdo
je v čolnu
nekoč zabrenkal,
zabrenkal in zapel,
nato umolknil —
bolestno zaihtel...

Zašla je luna,
zamišljena
v nedavni spev,
valovi pošumevajo
in listi podrhtevajo —
kot one pesmi
prosili bi odmev...

Zaman ihtenje,
zaman iskanje,
zaman, zaman
vse hrepenenje...

Čarobna ona pesem
le enkrat zazveni,
ko obmolči —
odmeva gozd —
nič več je ni...
na vek odšla,
zbežala je —
mladost...

Pesem o astrah. (Radivoj Rehar.)

Jesen je, jesen razgrnila
rumene zavese povsod
in z velimi listi posula
vsako, o, vsako je pot.

Le pod tvoje je okno, draga,
vsadila aster zbor,
rdečih in belih in modrih
molčečih aster kor.

In ko misli moje nate:
noč in dan te astre cveto
in one edine, edine —
za mojo ljubezen vedo...

Dina ima prijateljico. (Dora Grudnova.)

ina ima prijateljico, s katero sta nerazdružljivi; neločljivi sta, kot sta človek in njegova senca neločljiva — in bi se moglo reči, da sta si Dina in njena prijateljica senci, druga drugi; sta torej, ko padajo solnčni žarki v navpičnem curku na zemljo, eno; ker se Dinina senca potopi docela v prijateljico, senca te pa v nji: sta torej eno...

Tihe, tople pomladanske noči se jima zahoče, da napravita temo v sobi ter gresta sedet na okno: sedeta vsaka v en kot, naslonita se ob ozki stranici okenskega okvirja, skrčita noge k sebi, da si z njimi ne delata napoto, objameta jih z rokama pod kolena ter sedita tako — oči v oči, iz obraza v obraz: dve nepremični silueti, simetrično začrtani v okenskem okvirju.

Nočna tišina vlada zunaj vsepovsod: na nebu plava pokojno mesec, polnega obraza, napihnjenih lic ter širokoustno, prešerno-hudomušno smehljajoč se plava po sinjem nebeškem svodu, ki se svetí v njegovem medlem odsevu vse tja od enega obzorja do drugega. Mlačno vzdušje je vse prenasičeno opojnih vonjav, po sveži travi, po prvih spomladanskih cveticah, po cvetju razcvetelih jablan, hrušk, češenj, ki se belo bleste iz pomladno razkošnega vrta pod njima, bolj molčeče in bolj bele od mlečne noči, ki jih tiho obdaja ter pozibava v sladki sen vsesplošnega pokoja... Prav blizu nekje, v košatem grmu, se zdaj pa zdaj oglasi slavček, od trenutka do trenutka prekine njegovo ljubko žvrgolenje molk sanjajočega okrožja — in nato zopet sveta tišina v najgloblji sen pogreznjene pomladne noči...

Prijateljici sedita na oknu — dve nepremični silueti, simetrično začrtani... Prisluskujeta nemo, brez diha, tej pesmi pokoja in tišine, njiju duši se zazibljeta v tajinstvenost nje zvokov, pojeta z njimi — in njiju pesem je le pesmi odmev... A se zgodi, ko je zunaj tiha pomladna noč in v duši srebrni odsev njene pokojnosti, da se v njo neslišno prikradejo spomini, bolj tihi od tišine tam zunaj, skrivnostneje šepetajoči kot je šepetanje sanjajoče nature v pomladni noči — — —

In tako se zgodi, da Dina začuje nenadoma iz tišine rahel vzdih, šepetajoč glas, ki ga komaj razloči:

«Sladko mi je v duši...»

In kot bi jim bilo ukazano, šepčejo njena usta:

«Sladko mi je v duši...»

Prijateljica šepče:

«Ljubim take noči — vse ljubim, kar morem objeti z očmi v mesečnem svitu: O, kako ljubim to božjo naravo, ta lepi svet, to pomladno kipeče življenje pred nama... ah, ljubim, ljubim...»

In Dinini ustni ponavljata: «Ljubim, ljubim...»

«Veš, pa ti nekaj povem,» se prijateljica zdrzne in šepeče dalje — «nekaj iz tistih časov, ko nisem ljubila...»

«Nisi ljubila...»

«Nisem ljubila...» Ko bi takrat bilo zdaj, bi ne sedela na oknu, s to čudovito sladkostjo v duši ter vsa tiha in srečna v sebi: sionela bi na njem, z obrazom skritim v rokah ter bi ihtela in se vila v bolešči, globoko nesrečna ob toliki lepoti te božanske noči, ker bi se moja duša ne umela docela potopiti vanjo, ker bi ne umela drhtenja svojih strun spraviti v harmonični sklad z brnenjem njenih in bi zato trpela; ni razumela tedaj moja duša vseh skrivnostnih glasov, žuborečih v neslišni melodiji iz tajinstvene tišine take mesečne noči, ni mogla razbrati besed zaklada njene neme pesmi in je zato plakala...»

«Kako je bilo takrat?»

«Takrat sem v vsakem človeku videla grob; in bilo mi je takrat osemnajst let.»

«Hudó si bila črnogleda!»

«Da, prav ta svet, ki mi danes pogled na njega s toliko sladkostjo, toploto in ljubeznijo opaja dušo, mi je bil takrat gomila, ogromna gomila — kot je pač ogroten ta brezmejni, brezkončni svet; vsak človek pa je bil mojim duševnim očem le majhen grob na tej ogromni gomili. Resnično: govorila sem s človekom, pa sem ga videla, kako bo nekoč ležal v grobu, v tesni rakvi stlačen in ga bodo ostudni, gnusni črvi razjedali in požirali; nisem ga videla živega, kot je stal pred mano in sem z njim govorila, marveč v grobu v tesni rakvi ležečega, kako vsa tista črviva golazen po njem rije in lazi, ga objeda ter se ob njem masti; in čim debelejši je bil človek, čim obilnejši, tem več sem videla črvice golazni...»

«Ti, to pa je malo smešno — hi, hi...»

«Seveda je malo smešno — hi, hi...»

Za hip se razlegne pritajeno hihitanje v nočno tišino ter utone v njej, hkratu s presladkim žvrgolenjem slavčka, ki ob njem kot v začudenje utihne za dolge trenutke...

«Dobro si povedala o svojem mladostnem svetobolju! Toda — kaj še?» povzame Dina šepetaje.

«O, kaj še? Saj veš — razumela boš, da mi je bilo takrat vse odvrtno: grobovi in gomila; sovražila sem gomilo in grobove, vse skupaj pa mene, ker sem sama tako hotela ter si domišljevala. Ampak veš, vse je bilo le iskanje, iskanje... česa? Kaj sem iskala...?»

«Kaj si iskala?»

«Da, kaj sem iskala... Zdi se mi danes, da sebe — — — da, sama sebe sem iskala, se mi zdi...»

«In si se našla?»

«Ti, velik greh je tako vprašanje!»

«Zakaj?»

«Ker rodi dvome, dvomi pa trpljenje; in čemu svoji prijateljici privoščiti novega trpljenja!»

«Odpusti!»

«Ah, nič...»

«In si veliko trpela?»

«Preteklost hiti v pozabo: preteklosti pot je usmerjena nazaj; zato pa bolj in bolj blede podoba preteklosti, čim bolj se od nas oddaljuje; in zato sčasoma človek na vse pozabi, na prestano trpljenje pa še najprej in je tako tudi prav. Toda potreba je bilo tudi tega — iskanja! Gre duša v njem skozi peklo brezmejnega trpljenja: razdvojenosti, dvomov, razočaranj, zmot in prevar — je že res: toda se v njem očiščuje in nazadnje ji je vsaka minuta trpljenja le v velik blagoslov. Moj Bog, takrat sem vsega, po čemer je duša hrepenela in kar je sanjala utešenj svojim sanjam, iskala le izven sebe; v prvi vrsti pa zmislila in cilja svojemu bednemu življenju. Ni bila mera trpljenja tedaj še zadosti velika — trpljenja, ki bi me bilo že dovolj poglobilo v sebi, da bi mogla vsaj v rahli slutnji spoznanja ugeniti, da mora človek zmisliti svoji bitnosti iskati le v lastnem bitju. Danes razumem Rousseau-ja ter vzklikam z njim, ko pravi: «O človek, išči svoje prave sreče le v sebi samem in ne boš se čutil več bednega!» — in je to ena tistih velikih resnic, ki jih človek tako poredkoma ugane.»

«In si zdaj srečna?»

«Tudi s tem vprašanjem mnogo tvegaš! Pa ti le odgovorim, da sem tako nekako mirna, ali bolje — umirjena v sebi: tla pod mano niso več tako spolzka, ne zgodi se več tako pogostoma, da se mi pod nogami zamaje; in če se, so pa sunki več ali manj bolj rahli, ker se jim, ko so srečno prestani, navsezadnje le smejem...»

«Opažam, da se v zadnjem času rada mnogo smeješ — »

«Da — ljubim zdravo ironijo, ljubim satiro...»

«Kako je že rekel tisti gospod o tvojem smehu?»

«Ah, da: človek — da ne rečem po krivici moški — je včasih tako neizrečeno neumen: da je včasih naravnost demoničen, je rekel.»

«Je pa res neumen včasih človek — da ne rečem po krivici moški — hi, hi, hi...»

«Da, zelo — hi, hi, hi...»

Hudomušno-veselo hihitanje se razlegne v nočno tišino: čuje se slavček, kako ves zbeگان skaklja v grmu z veje na vejo...

«Midve sva pa silno otročji včasih! Lepo sva končali najin resen razgovor: vidiš, slavčka sva zbegali z najinim smehom; dajva mu mir ter pojdiva spat; jutri je še ena noč in tudi mesec bo še sijal!»

«Da, tudi mesec bo še sijal, če ne bo oblakov in če bova midve... Takoj prižgem luč, da prihranim tvojemu nosku kako morebitno neljubo srečanje. Zgodi se tvoja volja, prijateljica moja najdražja: pojdiva spat!» —

In Dina in njena prijateljica se odpravljata spat:

Lahko noč, ti lepa, srebrna noč, v najslajši sen pogreznjena; lahko noč, ti prešerni, beli mesec, po nebeški jasnini pokojno jadrajoci; lahko noč, ti opojno dišeči, cvetoči vrt, v luninem siju se kopajoči; in — lahko noč, ti sladko žvrgoleči slavček v zelenem grmičku...

Lahko noč!

Kongres Mednarodne ženske zveze.

borovanje Mednarodne zveze za žensko volivno pravico je bilo v Parizu od 26. maja do 6. junija t. l. Vršilo se je na Sorboni, staroslavnem zgodovinskem poslopju, kjer prirejajo že od nekdanj najznamenitejše svečanosti.

Kongres je otvoril v imenu francoske vlade prosvetni minister. Predno je začel govoriti, je orkester zasviral mirovno himno. Francoska vlada je navdušeno in z uvaževanjem pozdravila ženske zastopnice s celega sveta. Odposlanstvo kongresa sta uradno sprejela tudi predsednik republike in predsednik parlamenta. V tej delegaciji je bila uprava Zveze in poena predstavница iz vsakega dela sveta. Pri tej priliki so doživele Jugoslovanke to čast, da je bila njih predsednica ga. Leposava Petkovičeva določena kot zastopnica vse Evrope.

Delo kongresa je bilo razdeljeno na poedine komisije, ki so obravnavale važna in nujna socijalna vprašanja, katera se neposredno tičejo žene. Žene poedinih držav so tekom treh let proučavale vsa ta vprašanja v svojih domačih dru.tvih, na kongresu pa so poročale o vspehu tega dela in skupno sestavljale končne zaključke (resolucije).

Prva komisija je obravnavala položaj neporočene žene in njenega deteta. Tragedija take žene in deteta spada med najhujše strani človeške zgodovine. Zakoni, ki so povzročili to tragedijo, so seveda v soglasju z vsemi drugimi postavami, katere so sestavili moški, da ščitijo na prvem mestu sami sebe. Zato je pri nezakonskem otroku «močni spol» prost vseh gospodarskih in moralnih odgovornosti, a vse breme mora nositi le «slabi spol» in nedolžno dete, oče pa ne občuti niti najmanjšega dela tega gorja. Zato so zahtevale zborovalke, da morajo državni zakoni priznati otroku pravico do normalnih pogojev za njega duševni in telesni razvoj; ker je življenje otrokovo tesno zvezano z življenjem matere, mora biti tudi mati pod isto zakonito zaščito, pa naj bo poročena ali ne, in oče mora za svojega nezakonskega otroka skrbeti tako, kakor mu dopušča njegov gospodarski položaj.

Za to vprašanje je bilo pri vseh zborovalkah izredno zanimanje, vendar so se mnenja, kakšni naj bi bili novi zakoni v podrobnosti, silno križala in vsako društvo bo do drugega zborovanja še nadalje proučevalo doma, kako bi se dalo pravično odpomoči ženi v tem slučaju.

Druga komisija je razpravljala o *državljanstvu poročene žene*. Skoro v vseh državah smatra zakon poročeno ženo kot mladoletno, ki nima pravice, da bi si sama izbrala državljanstvo. Za ljudi, ki živijo vedno v isti državi, je seveda to vprašanje brez pomena. Toda dandanes so zakoni tako mešani in je večkrat žena v mučnem položaju. Pogosti so slučaji, da izgubi žena po zakonu svoje države vsled poroke z inozemcem svoje državljanstvo, toda po zakonu soprogove države ne dobi s poroko državljanstva v njegovi državi. Kam naj se obrne, ko nima pravice nikjer. In če ji mož umre?! Podobne slučaje smo doživeli posebno med vojno, ko so morale na pr. žene ali vdove tujih podanikov, ki so pa živeli pri nas, z možem v njegovo državo, kjer niso poznale nikogar, ponajvečkrat niti ne tamkajšnjega jezika.

Kongres se je postavil na stališče, da se mora to vprašanje rešiti mednarodno, sporazumno med državami, in da se mora dati poročeni ženi svoboda, da se sama odloči za to ali ono državljanstvo.

Komisija za eno moralo in proti trgovanju z dekleti ima že od vsega svojega početka težko borbo, kajti tudi v tem pogledu si hočejo moški pridržati pravico, da je možu dovoljena vsa svoboda v spolnem življenju, žena pa mu je le sužnja, katero lahko kupi in jo potem še zasramuje. Nekatere države so pač z zakonom odpravile prostitucijo, toda dejansko se ne potrudijo, da bi se zakon izvrševal. Probujeno in zavestno ženstvo pa zahteva, da se resnično zaščiti zdravje naroda in čistost mladih duš, da veljajo za moža isti moralni predpisi kakor za ženo. Zato so zborovalke sklenile, da se bodo borile za popolno odpravo prostitucije in prepoved trgovine z dekleti; za uvedbo ženske policije, ker so baš ženski policijski organi najprimernejši za raziskovanja zločinov pri ženah, mladini in deci; ali najodločneje se kongres protivi vstopu žen v policijsko službo zato, da bi nadzorovale reglementirano prostitucijo, katera se mora docela odpraviti. Kot posebno nalogo za bodoče leto si je komisija določila, da bodo včlanjena društva proučevala, kaj je treba ukreniti v borbi proti prostituciji, in sicer na temelju enake morale, ter kaj v borbi proti spolnim boleznim.

Četrta komisija je se je bavila z vprašanjem o *družinskih dokladah*. Ni dovolj, da zahteva žena izenačenje pravic z moškim pri skupnem delu, temveč se je treba ozirati tudi na posebno dolžnost, katero vrši žena v človeški družbi. Žena ima eno dolžnost, katera se ne more spraviti v sklad z zahtevo o izenačenju, ker je ta dolžnost izključno le njena. Zato morajo feministke gledati, da se uvedejo zakonite določbe, ki bi za to posebno dolžnost zagotovile ženi socijalne in gospodarske pogoje tako kakor pogoje pri onem delu, katerega opravlja z moškim. Najvažnejša posebna dolžnost žene je *materinstvo*. Večina žen da svoja najboljša leta za odgojo dece. Dobro izpolnjevanje te dolžnosti je za bodočnost človeštva tako važno in

še bolj kot neposredno pridobivanje materialnih dobrin, n. pr. živeža, obleke, kuriva itd. Materinsko delo je važnejše kot posel advokata, inženerja... Deca so rezervna sila vsake države. Nobena država ne daje materi in deci garancij za njun gospodarski položaj, imajo le določbe, da mora za družino skrbeti oče po svoji uvidevnosti. Kongresistke pozdravljajo zato uvedbo družinskih doklad, ker vidijo v tem priznanje najvažnejše ženske socialne dolžnosti. Nekatere so zahtevale, da se mora ta doklada izplačevati materi a ne očetu, kateri dobiva plačo kot nagrado za svoje delo. S tem načinom bi bilo tudi ustrezno načelu enake plače za enako delo, ker se večkrat navaja kot opravičilo za neenako plačo dejstvo, da mora moški delavec večinoma skrbeti tudi za družino, medtem ko so ženske delavke povečini samice. Doklade morajo biti primerne življenjskim potrebam, kakor so plače. Sistemi družinskih doklad morajo biti pod nadzorstvom odborov, v katerih morajo biti tudi žene.

Razpravljanje o tej točki je bilo jako kočljivo, zborovalke se niso mogle ujediniti za resolucijo in so odložile to vprašanje v nadaljnjo proučevanje.

Komisija za enake delovne pogoje je izzvala največ debat v časopisih in na zborovanju. Nekatere delegatke so zahtevale, naj se v delovnih poslovniki uvedejo za ženo nekatere posebne odredbe, ki bi ščitile žensko silo, druge so pa bile mnjenja, da če žena zahteva enake pravice z moškim, mora sprejeti tudi enake dolžnosti, čeprav so škodljive njenemu organizmu. Večina je soglašala s tem nazorom. Izjemo tvori seveda vprašanje noseče žene. Zakon bi pa ne smel prisiliti take žene, da stopi iz službe, ako misli, da jo še lahko vrši, le določen čas pred porodom in po porodu ji mora zabraniti izvrševanje dela, a ji mora vedar dati plačo. Zaščitne določbe za mater delavko niso več predprava žene nego zavarovanje otroka. Mati ima pravico do vseh olajšav, celo na predprave, takrat, ko vrši najvzvišenejšo društveno dolžnost. Tudi s to točko se bo še bavil prihodnji kongres.

Tuberkuloza dece. (Dr. France Debevec.)

al ne pride vselej do tako dobrega uspeha, popolnega ozdravljenja po prvem okuženju. Katere možnosti nastanejo v tem slučaju? Dvoje je mogoče: 1. Ali se okužena ognjišča za silo ograde s plotom stanic, dočim bacili še dalje žive in ob priliki, zlasti če odpornost organizma pade, prodro ograjo in po sokrvičnih (limfnih) ceveh širijo bolezen po telesu; ali pa je organizem deteta napram klicam sušice tako slaboten, da v obče ne more stvoriti okrog prvotno okuženih mest (v pljučih in bližnjih bezgavkah) dovolj gostega in čvrstega nasipa, temveč proces se brzo širi v pljuča sama, torej tja, kjer v dečji dobi

nagnjenost k tej bolezni navadno ni velika. V gornjem slučaju govorimo o prvem stadiju, v zadnjem o tretjem stadiju dečje tuberkuloze.

Nekaj podrobnosti o II. stadiju. To je najčešči izvid, ki ga najdemo pri oboleli deci. Rekli smo, da pride do tega stanja, če klice uidejo skozi prešibke stanične nasipe v sokrvice, ki jih po lastnih cevah raznaša v bezgavke, iz bezgavk pa eventualno tudi v krvni obtok sam, ker se sokrvice končno vsa izliva v veliko krvno dovodnico. Pripeti se potemtakem večkrat, da krožijo posamezni bacili jetike po krvi, kri pa obliva vse telo, in poljubno nekeje v telesnih organih se klice lahko zaustavijo, nakar nastanejo ondodot slični procesi borbe proti kužnim neprijateljem, kakor smo jih opisali zgoraj.

Kje se — v drugem stadiju — klice najraje zaustavijo? Po različnih žlezah: bronhialnih, vratnih, pazdušnih, trebušnih itd. Večkrat imamo priliko videti sliko dece z nabrekliimi žlezami (bezgavkami), zlasti vratnimi; od teh bezgavk preide včasih proces v okolico, v podkožno tkivo in kožo in kadar pride do ogojenja, teče zelenkasto-rumen redek gnoj ven. To je slika tkzv. skrofuloze, ali se v novejšem času iz upravičenih vzrokov ta izraz opušta.

Poleg bezgavk zelo pogosto obolevajo v drugem stadiju mrene: prsna trebušna, srčna, možganska, modna, nadalje zglobi in kosti. Tudi sluznice, zlasti na očesu in v srednjem delu uha, so neredko pozorišče protituberkuloznih borb.

Kakšne spremembe opazamo pri obolenju mren? Podobne kakor smo jih poznali v prvem stadiju. Povsod, kamor dospe ena ali druga klica, skušajo mnogobrojne na lice mesta prihitele stanice obkoliti neprijatelja. Številne takšne stanične tvorbe morajo voditi do tega, da se v teh borbah prizadeti telesni deli, v našem slučaju mrene, zarastejo. Mrene pa so v zelo tesni zvezi s sokrivčnim ali limfnim obtokom, zato često opazamo, da po bacilih razdražene mrene propuščajo mnogo telesnega soka (ki se drugače iz organov odteka v limfne cevi in ponj v krvni obtok). V takšnih slučajih najdemo — kakor pravimo — vodo v prsni, trebušni i. dr. votlinah.

Podobno se dogaja v globih. Tudi tu se nabere več ali manj vode, poleg tega naraste kot izraz obkoljevalnih bojev vse tkivo v neposredni bližini; takšen zglob je potem vretenkasto zatekel, koža je napeta, bledikasta, bolečine so zdaj bolj, zdaj manj izrazite. Oteklina ni vroča, temveč hladna kakor ostala koža. Lahko pride tudi do gnojnega razpada in takrat izteka gnoj.

Kakšna slika nastane, če oboli vsled tuberkuloze kost? Zopet zraste ovo tkivo okrog obolelih mest, pride do gnojnega razpada, skozi otvore v kosti in koži izteka gnoj. Takšni procesi so zelo dolgotrajni. Dočim se na enem mestu tkivo celi in zarašča, se na drugih mestih razpad širi dalje, se gnoji, sem pa tja izpade košček izjedene kosti itd.

Na obeh najbolj pogosto obolenje tuberkuloznega izvora je tkzv. ekcematoza. Na veznici, ob robu roženice se tvorijo male jedva s prostim očesom vidne skupine policijskih stanic, okoli njih je vse polno rdečih žilic. Dete

drži takšno oko krčevito zaprto, se solzi, je boli. Svetloba oko samo draži. To očno obolenje se rado, zlasti v mladih letih, ponavlja.

Jetika kože se imenuje lupus, ki z razjedanjem silno težko pokvari lepo zunanost, zlasti na licu, kjer se najbolj često pojavlja.

Dvoje najtežjih komplikacij dečje tuberkuloze II. stadija je pa miliarna tuberkuloza in meningita. Prva nastane tedaj, kadar se naenkrat vsuje v krvni obtok velika množina bolezenskih klic; najčešče se to zgodi iz razpadajočih ognjišč v pljučih in v bližnjih žlezah. Te klice se potem naselijo po vsem telesu, vsepovsod se stvorijo številna kužna ognjišča, organizem v takšnem slučaju nima dovolj odpornih moči in ob visoki temperaturi in drugih težkih bolezenskih znakih otrok izhira.

Meningita nastane tedaj, kadar klice okužijo možgansko mreno. V početku te težke komplikacije ni lahko spoznati. Otrok se prične nekako čudno obnašati, je pobit in razdražljiv, čez nekaj dni prične event. bljuvati, postane zaspan ozir. omoten, pojavi se potem zmešanost, nemir, škripanje z zobmi, vrat je otrpnjen, nastanejo krči po vsem telesu, končno se razvije ohromelost ter nastopi smrt.

Kako se pri deci tuberkulozno obolenje spozna? Kadar so spremembe očitne (otekli zgloboi, bunkaste žleze, rane, iztekaajoč gnoj itd.), navadno ni težko dognati bolezní. Največkrat pa je dečja sušica očem precej skrita, zlasti v I. in II. stadiju.

Vedeti moramo, da se končno vsak otrok okuži. Po 15. letu starosti so neokuženi slučaji že prav redki. Mimo I. stadija bo torej težko šlo. Želeti je, da se prva okužitev dogodi v času, ko je dečji organizem že bolj krepak, torej nekako med 6. in 12. letom. Pred 7. letom je telo še prešibko razvito, po 12. letu pa že prične doba pubertete, čas končnega doraščanja in dozorevanja, ko organizem potroši največ svojih rezervnih snovi za sunkovito rast.

Praktično najbolj pogosti so slučaji II. stadija. Kako jih upoznamo? Dokaj težko. Zakaj na pljučih je izvid tako neznaten, da kužno ognjišče zamoremo opaziti šele pod Röntgenovimi žarki. Večkrat — ne vedno! — obstaja kašljanje, ki ima različne izvore: ali je nastalo vsled bronhialnega katarja, ali pritiskajo obolele in povečane žleze na bronhialne cevi, ali pa te žleze stiskajo živce, ki kašelj posredujejo.

Obolela deca je mnogokrat bolj slabotna, bledikasta (vendar pa bledost še ne znači vselej tuberkuloze!), občutljiva, ima slabši tek, nemirno spi itd. Sumljivo deco je treba torej prav točno pregledati, poklicati event. na pomoč tudi Röntgen, ki pa v teh slučajih včasih tudi ne more dati zanesljivih rezultatov.

V tretjem stadiju, ko postoja razpad že v pljučih samih, je seveda izvid mnogo bolj razviden.

Zdravljenje te bolezní? *Tako obolelo deco je treba brezpogojno zdraviti*, zakaj bolezen je sedaj še ozdravljiva. Borbo proti njej moramo pri-

četi čimprej, kakor hitro se izvid ustanovi. Važno je, da damo otroka pregledati že ob prvih sumljivih bolezenskih znakih.

V čem zdravljenje obstoja? *Bistvo vsega lečenja je povečanje telesne odpornosti, imunitete proti tej bolezni*, proti kužnim klicam, ki to stanje povzročajo. Imuniteta, specifična odpornost se ustvarja na sledeči način: Otrovni kemični produkti, ki jih izločujejo živi in mrtvi, razpadajoči bacili, podražujejo telesne stanice kot žive edinice organizma, nakar se vsaka zase stvorijo in izločajo protistrupe, ki nato krožijo po krvi in pobijajo neprijatelja oziroma onemogočajo vsaj njegove zle učinke. Čim bolj je telo zdravo, tem več lahko vstvarja teh prekornostnih kemičnih kompleksov. Prvi protistrupi se pojavijo koj po prvem okuženju in potem v večji ali manjši množini stalno krožijo po telesu. Zato tudi lahko vsako prvotno okuženje doženemo s cepljenjem s tuberkulinom (juha, v kateri se nahajajo strupene snovi jetičnih bacilov).

Ker obstoja zdravljenje vsake tuberkuloze, zlasti pa dečje, v povečanju imunitete, moramo dajati vse, kar pospešuje delavnost njegovih stanic pri produciranju teh protistrupov. Telo je zato treba: 1.) *Dobro hraniti*; otrok naj je vse, kar lahko, oziroma posebno lahko prebavi; ne pozabiti na zelenjavo, sadje, v katerih se nahajajo koristni vitamini (posebne kemične substance, ki organizmu omogočajo pravilno potekajočo kemijo prehrane). Zato tudi priporočamo za takô obolelo deco uživanje ribjega olja (1—2 žlici na dan z juho, mlekom, limonado), ki vsebuje mnogo hranljive tolšče ter mnogo vitaminov.

2.) Otrok naj mnogo počiva. Med ležanjem telo troši prav malo svojih snovi, ki jih zato lahko upotrebi v borbi proti tuberkulozi. Najmanj naj takšna deca leži (v absolutnem miru in molčec, najbolje da spava) 2 uri po kosilu, ko telo dobi primeroma največji del dnevne hrane.

3.) Otrok naj leži (se eventuelno igra, šeta itd.) na zraku, ako drugje ni mogoče, vsaj pri noč in dan odprtih oknih. Otrok naj se nadalje solnči in koplje (pri težji bolezni seveda ne!).

Solnčni žarki, zlasti oni izmed njih, ki se zovejo ultravioletni, so posebno učinkoviti v podraževanju stanic, zlasti kožnih. Koža je najvažnejši organ za ustvarjanje zdravilnih protituberkuloznih snovi.

4.) Deco čim večkrat koplji! Po četrte ure v topli vodi (30-35° C). Masiraj kožo, ako mogoče z brinovim oljem. Ako na te načine (kopanje, solnčenje, masiranje) negujemo kožo, pospešujemo obtok krvi, večamo apetit, pomirjujemo občutljive živce.

5.) Ostale metode prepuščaj večim zdravniškim rokam.

Kakšni so uspehi zdravljenja? Pomni: tudi potem, ko bolezenski znaki minejo, ne smeš prestat z opisanim jačanjem otroškega telesa, zakaj tudi po dolgih letih, ko organizem ob kakšni priliki oslabi, bolezen lahko na novo vzplamti. Rezultati takšnega sistematskega zdravljenja so prav dobri, samo mora lečenje trajati več mesecev, čim dalje časa, tem bolje.

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

Italijanski ženski časopisi. Kot glasilo Narodnega ženskega saveza v Italiji izhaja «*Giornale della Donna*», ki je nekako sličen beograjskemu «Ženskemu pokretu». Ureja ga trezna in priznana feministka Paola Alferazzi Benedittini. «*La Donna*» italijan» izhaja kot mesečnik in prinaša raznovrstno gradivo iz življenja žene v Italiji. «*La Donna*», ki je bila izpočetka prvi italijanski ženski list, se je razvila v izključno modno in umetnostno glasilo po zgledu francoskega lista «*Vogue*». «*L'idee*» je eleganten salonski list s krasnimi ilustracijami; ustanovila ga je sicer ženska, toda kmalu je prešlo uredništvu v moške roke, vendar se smatra še vedno kot ženska revija in jo vidimo v slehernem elegantnem salonu. Tako je tudi največja želja gosposke Italijanke, da bi videla svojo fotografijo v tej reviji.

Gina Giannini Alessandri, žena z visoko izobrazbo in plemenitim srcem, ki ima mnogo zmisa za internacionalno žensko delo, je ustanovila izvrstno urejevan list «*La rivista dell'Assistenza per l'Infanzia, la Maternità, la Vecchiaia*», ki prinaša članke o zaščiti deteta, materinstva in starosti.

Zdravnica dr. Elena Fambri izdaja «*L'Igiene d'oggi*» ilustriran mesečnik, ki stremi po široki propagandi zdravstvenih navodil, zlasti med onimi sloji, ki se malo zmenijo za higijeno. Ima več oddelkov: higijena v šoli, pri športu, po gostilnah, pri detetu, v tovarni itd.

«*Vita femminile*» izdaja znana pravoboriteljica za žensko kulturo Ester Lombardo. List obsega sestavke o vseh sodobnih vprašanjih, ki zanimajo in bi morala zanimati ženo, živečo z duhom časa.

«*La Chiosa*» genovski ženski tednik, je izhajal pod uredništvom pisateljice Flavije Steno. Načela tega lista so bila strogo katoliška in v feminističnem pogledu konservativna. Urednica je nastopala med drugim odločno proti uvedbi ženske volivne pravice. Vendar je bil list v ostalem glasilo moderne dobe in je bil med ženskim silno priljubljen vsled neke svoje posebne ženske pristranosti. Lani pa je Flavia Steno predala list fašistovski stranki; dasi urejevan po večini od moških, ima vendar še vedno značaj ženskega lista.

«*Mondo femminile*» je začel predlanskim izhajati v Trstu. Bavi se pretežno s stvarmi, ki zanimajo povprečno modno žensko in niti oddalec ne dosega ženskih listov, ki izhajajo drugod v Italiji in so v resnici iz-

raz zavedne žene, moderne v socijalnem in kulturnem pomenu.

Beograđanke in občinska uprava. Društvo «Ženski pokret» je sklicalo v Beogradu veliko zborovanje, na katerem so govornice nastopile proti prašnim cestam po mestu. Po zborovanju je odšlo nekaj zastopnic k mestnemu županu in je zahtevalo, naj poskrbi občinska uprava za izdatnejše čiščenje mesta. V to svrhu naj odstopi automobile, ki bodo redno odpeljavali smeti in polivali ulice; v občinsko službo naj se sprejmejo tudi žene, in sicer v one panoge, ki se nanašajo na čistočo in zdravje meščanstva.

Nov uspeh danske žene. Po raznih državah se ženstvo že dalj časa bavi, da bi se odpravil naziv «gospodična» in bi se uvedlo ime «gospa» za vse žene, poročene in samske. Nekatere so zahtevale, naj se nagovarja z «gospo» vsaka polnoletna žena, ki je v državni službi ali ki ima akademsko izobrazbo; druge so bile mnenja, da zasluži ta naslov vsaka, ki je že v letih, tretje so ga zahtevale za vse tiste, ki se samostojno preživljajo ali morajo skrbeti za družino. Danke so se pa zavzemale pri vladi, da naj se sploh odpravi naziv «gospodična» in naj se nagovarjajo kot «gospa» vse osebe ženskega spola, samske ali poročene. Nedavno je danska vlada ugodila tej zahtevi.

V Ameriki so pred kratkim sestavili statistiko, koliko nesreč povzročujejo avtomobili. Pri tem so tudi označili, je li zakrivil nesrečo moški ali ženski šofer. V Ameriki je namreč zaposlenih jako veliko žensk kot šoferke. Izkazalo se je, da je prav malo takih slučajev, kjer bi bil avto povozil koga pod vodstvom šoferke. V tej stroki so namreč ženske bolj previdne in tudi ne izgube prisotnosti duha tako hitro kakor njih moški tovariši.

MATERINSTVO.

Ali vpliva starost roditeljev na zmožnosti in značaj otroka?

Včasih so priporočali, naj se ljudje ženijo zgodaj, da bo novi zarod zdravejši. Moderna znanost pa odsvetuje premlade poroke, ker ni organizem mlade matere in očeta dovolj zrel, da bi mogel roditi močnega potomca. Neki ameriški zdravnik, ki je znan kot velik učenjak v znanosti o podedovanju, je preštudiral, kakšne roditelje so imeli veliki možje v zgodovini in kakšne tudi veliki zločinci. Na podlagi temeljitega proučevanja je prišel do zaključka, da imajo otroci tem več upanja na vspehe v svojem bodočem življenju, čim zrelejši so bili njih roditelji ob rojstvu.

Za to trditev navaja omenjeni zdravnik mnogo slučajev od starejše do najnovejše zgodovine. Ob rojstvu navedenih oseb so stariši prekorčili 30. leto. Tudi mnogi sloveči pisatelji, umetniki, glasbeniki so imeli roditelje, stare preko štirideset let; mnogo je celo sinov pedsesletnikov.

Na drugi strani pa je omenjeni zdravnik dognal, da je bilo 90% zločincev na vsem svetu rojenih od starišev v njihovi mladeniški dobi! Ta dokaz se zdi v resnici strašen. Po mnenju tega učenjaka so otroci mladih starišev nagnjeni k slabemu, zato posnemajo v mladosti le slabe strani svojih mladih roditeljev, a za dobre niso dovzetni, in tudi mladoletni stariši sami so še neumerjeni in vihravi, kar se podeduje na zgodnje potomce.

3. Prvi zanesljiv znak nosečnosti je bljuvanje; že jutraj, ko se noseča žena dvigne, jo vznemirja se prazen želodec, ali pa takoj po zajutreku. Ko je želodec izbljuval, se tudi vrne normalno stanje in se pojavi tek. Ako se želodec ne izčisti, občuti noseča to bolešno stanje vse dopoldne. Mnogim se vznemirja želodec že ob duhu gotovih jedi ali pri vsaki jedi.

Ako se bljuvanje ponavlja vsak dan in dalj časa, ošibi telo, jedi se prigrabijo, a oglašja se neprestana žeja. Vse to vpliva na dušno razpoloženje, nevolja raste. Če so te bolesti združene z omotico, zamore biti položaj zelo nevaren; povzroči prav lahko izbacitev ploda — splav.

V drugi polovici nosečnosti izginejo navadno ti pojavi, a zamorejo biti usodni, ako se bljuvanje nadaljuje ves čas nosečnosti.

Razvijane žene z bogato prehrano, ki si nič ne odrekajo, trpijo na tej bolezni. Torej manj mesa in alkohola, a več premažovanja v spolnem uživanju, da se izogne neprijetnim telesnim občutkom.

Pripomočki ob bljuvanju:

Mlačen klistir, mrzli obkladki na želodec; tudi po žlički zaužiti čaj tavžentrože vpliva pomirjevalno. Hrana bodi preprosta, zauživa naj se večkrat, a v malih količinah. Pomirjevalno vpliva po požirkih pita mrzla voda, tudi voda Selter in kislato a zrelo sadje. Bljuvanje izostane tudi, ako se zaužije zajutrek v postelji, a se potem še nekaj časa poleži.

(Iz «Materinstva»).

HIGIJENA.

Želodčnim slabostim vsled prenapolnjenega želodca najlažje odpomoreš s tem, da povzročiš bljuvanje. V to svrhu zavžij naglo 1 ali 2 žlici navadne kuhinjske soli (najbolje je morske ali pa 1 ali 2 žličici gorčice (zenofa). Želodec se takoj izprazni. Pri zavžitju soli moraš takoj popiti kozarec vode, da ti izplahne sol v grlo.

n—

Pljučno krvavenje. Če bolnik krvavi iz pljuč, ga je treba najpreje sleči ter ga spraviti v posteljo. Moramo ga položiti tako, da leži s privzdignjenim zgornjim telesom. Na prsa mu denemo obkladek z ledom, ako tega ni pri hiši, pa v kolikor mogoče mrzli vodi namočeno obkladek, katerega je treba neprestano ožemati v vodi, da je čim mogoče vedno mrzel. Na jezik deneš bolniku za kavino žličko suhe kuhinjske soli. Če je bolnik zaprt, je treba takoj odpomoči ali s klistirom ali pa se mu da žlica angleške soli (grenke soli). Zelo važno je, da bolnika pomiriš ter mu preprečiš vsako razburjanje.

n—

Potenje. Najbolj se človek poti pod pazduho. Zato je navada, da si prišijemo meženske na rokave pod pazduho podloge iz gumija ali iz drugega neprodornega blaga, da pot ne zmoči obleke ter je s tem v mnogih slučajih ne pokvari. To postopanje pa ni priporočljivo, kajti pot, kateri ne more izhlapevati, se vleže na kožo in povzroča srbenje. Ker se zato praskamo, se prav lahko ranimo. Potenje se s tem še poveča. Zato naj se podložijo rokavi pod pazduho z blagom, katero vsrkava pot ter se lahko večkrat menja. V to svrhu treba imeti dva para «potnih krp», da jih lahko vsak dan menjamo in peremo. Potenje si zmanjšamo, da vsak dan izpiramo pod pazduho z vodenim kisom ($\frac{1}{2}$ vode in $\frac{1}{2}$ kisa), ali pa z vodo, v kateri raztopimo žličico boraksovega praška.

n—

Proti izpadanju las. 200 g kolinske vode, 50 g starega ruma, 1 g pilokarpinovega nitrata, 6 g kantarične tinkture, 10 g kloralzevega nitrata, 10 kapljic Santal-ekscena. 30 g balzama fioravanti, — to zmes daj pripraviti pri lekarnarju in zdi se, da res dobro pomaga.

Protí črnim orgcem na obrazu. Masiraj vsak večer obraz z dušikovo vodo (acqua ossigenata), v katero si kanila nekaj kapljic limonovega soka.

Rosandra.

KUHINJA.

Olupljene ali cele slive v kis. Vzemi vode in močnega vinskega kisa ter toliko sladkorja, da bo okus pikanten, kislekasto sladak, tekočina pa, ko jo pokušaš, ne gosta in ne vodena, tako nekako gosto tekoča. Naloži v precej velik kozarec slive, olupljene ali cele, pa jih polij z vrelo tekočino navedene mešanice. Drugi dan odlij, zopet prevri tekočino in ohladi popolnoma, pa jo zopet naliž na slive v kozarcu. Nato zaveži in spravi za zimo. Prav dobro je, če priliješ nazadnje, predno zavežeš, še za 2 prsta alkohola. Ohrani se pa tudi brez tega, le da je vinski kis dober in pristen.

Kako porabimo beljake, ki so nam ostali od porabljenih rumenjakov? Trd sneg iz 6

beljakov, v katerega vmešamo 100 g moke, 100 g sladkorja v prahu in malo limonovega soka ter 100 g svežega, surovega masla. Hitro, dobro vgnetenno ter pečeno v ne prehudu pečici kakih 45 minut. Prav dober čajni biskvit.

Izvrsten kruhek. 2 celi jajci zmešaj s 50 g sladkorja v prahu, polagoma prideni dve žlici mleka, 100 g bele moke ter 50 g surovega, raztopljenega masla. — Nazadnje ugneti še $\frac{1}{2}$ paketka pecivnega praška. Peče se kake $\frac{3}{4}$ ure (prvi $\frac{1}{4}$ ure pokrito).

Zavitki. 200 g sladkorja v prahu, 90 g moke, 100 g surovega masla in sneg iz 4 beljakov polagoma ugnetaj ter razvaljaj v kvadratu, približno 10 cm velike, ter speci v ne prehudi pečici. Ko so še vroči, jih odloči od povoščene plošče ter jih ovij okoli valjarja, da postanejo pravi zavitki.

(Rosanda).

Kostanjeva torta. Mešaj pol ure 6 rumenjakov in 14 dkg sladkorja, potem prideni 14 dkg pretlačenega kostanja, 5 dkg presejanih drobtin in sneg 6 beljakov. Pečeno torto prevleči z limonovim ledom.

Punš. Vzeti 60 dkg sladkorja ter ga polij s $\frac{1}{2}$ l vrele vode. Temu prideni precejani sok 4 pomaranč in 2 limon, nekoliko limonovih olupkov in pol vanilije. Potem dolij na $\frac{1}{2}$ l vode kuhanega močnega čaja (vrelega) in pol kozarca ruma. Punš serviraj v kozarcih ali skodelicah. Rum v stekleničici mora biti na razpolago.

Mandeljeva torta z vinom. Mešaj pol ure 6 rumenjakov in 7 žlic sladkorja, potem prideni 14 dek olupljenih zmletih mandeljnov, $3\frac{1}{2}$ dkg z vinom napojenih kruhovih drobtin, nekaj zrezanih limonovih olupkov, sneg iz 5 beljakov in 7 dkg moke. Pečeno torto prevleči z ledom.

Telečja pečenka z jajcem. Vzemi kos telečine brez kosti ter zavij v sredo trdo kuhano olupljena cela jajca (po dolžini), ter potem sešij meso z belo nitko, in speci pečenko. Ko jo pečeno razrežeš, ima vsak kos pečenke v sredini jajčno rezino. Ta pečenka je prav okusna in tudi lepa za serviranje.

Okusni keksi. Predno deneš kekse v pečico, jim vtisni v sredino polovico izluščenega oreha ter jih potem speci. Da dobiš več različnih oblik, daj na druge pečene kekse v sredino male kupčke marmelade. Tudi lahko stisneš po dva kekca s marmelado skupaj. Druge zopet prevleči s čokoladno glazuro ter vtisni v sredino cel olupljen mandelj. Lepo zložene v vrstah jih serviraj k čaju.

Jabolčni pire. Olupljena zrezana jabolka kuhaj s sokom iz polovice limone in sladkorjem, da se razpuste. Potem jih pretlači skozi sito in prideni nekaj kapljic maraskina.

GOSPODINJSTVO.

Prav staro srebro preuhaj v vodi iz vodnjaka, v katero daj praška od rdečega vinskega kamena in kuhinjske soli; te vzemi še enkrat toliko kot kamna. Ko to zavre, daj notri srebrnino, katero preje nekoliko pogrej. Tako kuhaj četrte ure srebrnino. Poslednjič še v mrzli vodi raztopi vinskega kamna in srebrnino s ščetko odrgni.

Srebrna posoda. Keliji za mehka jajca se snažijo z vinskim cvetom. Tudi žvepleni madeži se odpravijo s srebrne posode z vinskim cvetom. Krožniki, tase se čistijo z oljem ali vinskim cvetom. Dobro je postaviti jih 4 ure v milnico, večkrat že tako madež izgine. Če ne, zmešaj alabastrove moke (prašek), gips in jesih ter namaži posodo in jo postavi na toplo. Čez par ur madež izgine, ko odlepiš mažo. Povrh še narediš blesk z drgnjenjem z otrobi. Prav lepo se svetli srebro po otrobih.

Pozlačeni okvirji, križi in pozlačene lesene reči. Narahlo jih umij z milnico ali s salmijakovim cvetom ali z lugom iz pepelike ter naglo izperj z mrzlo čisto vodo. Če je zatemnel okvir vsled dima, vzemi žganje. Delaj naglo, ne drgni močno in izperj.

Sledeče navodilo še priporočam: Zmešaj limonovega soka, malo sode in apna v prah stolčnega in presuši na soncu. Potem zopet stolci v prah in spravi v stekleni posodici. To je prav dobro čistilo za zlato.

Krtačo za lase očistiš, ako položiš preko miznega roba časopisni papir ter ga z eno roko držiš na mizi, z drugo roko pa potegaš s krtačo ob papir na robu mize, dokler se pozna umazano od krtače. Opereš pa krtače le na način, da se ne zmoči les, na katerem so pritrjene ščetine. V posodi pripravi toliko tople milnice, da ne seže do lesa. Ščetka naj leži tako dolgo v tej milnici, da se umazano loči od ščetin. Splakuj jo zopet v čisti vodi, ne da bi zmočila les, je dobro otresi in postavi pokoncu, da odteče voda.

Da likalniki ne zarjave, jih tople namaži z stearinom, za kar lahko porabiš koščke od sveč.

Notranjo stran železne kozice očistiš, da se ti bo svetila, ako jo drgneš z vročo soljo.

Izvrstno mazilo za pod. V posodo, katere se prav dobro zapira (da bencin ne izhlapi), zreži na drobne kosce 13 dkg rumenega voska in prilij $\frac{1}{2}$ litra bencina; to mešaj večkrat na dan tri dni zaporedoma, da se peni. Pri tem se ogibaj ognja, kasneje je tudi nepotrebno mazilo segreti, ker ostane vedno mehko.

Namaži deščice s tanko plastjo in osvetli s ščetko in krpo.

Dobra lastnost tega mazila je ta, da ta posel lahko opravijo najnežnejše roke brez vsakega truda, ker se deščice hitro in jako svetijo. Gorenja količina zadostuje za tri sobe skoro za pol leta. Tudi pohištvo se s tem mazilom dobro in lepo osvetli.

IZ NAŠE SKRINJE.

Makedonci. (Nadaljevanje.)

Žetev. Ob žetvi gredo kmetje drug drugemu pomagat. Ako je na pr. pri kom žito prej zrelo, gredo k njemu v žetev vsi fantje in dekleta iz cele vasi. Na polje se odpravijo s prvo zoro. Mirno in tiho. Šele ko vzplamti mlado sonce, zaori iz mladih grl žetvena pesem, katero spremlja gromovito bobnanje. Pesem poje o solncu, žitu in polju. Prošlega leta me je očaral tak prizor v nekem selu blizu Struge. V trenutku, ko zagore na njivi prvi solnčni žarki in zaori pesem, se polasti vseh vaščanov prešerno veselje, da staro in mlado vriska in poje. Iznad gora veličastno vzhaja sonce in zlati bogata pšenična in ržena polja. Ob potu gori mak z velikimi cvetovi, pod nebom žvrogle škrlanci in zdi se ti, da prepeva zemlja in nebo najvišjo himno solncu in delu. Na njivi pa pridno žanjejo, fantje vežejo snope ter nagajajo dekletom, a one vračajo milo za drago. Zraven so tudi stari, kateri pazijo na čast in dostojnost mladih delavcev. Ako ne požanjejo prvi dan, zadrži gospodar dekleta pri sebi na večerji in prenočišču. Globoko v noč pojejo in pi-jejo. Drugo jutro gredo na njivo, samo z razliko, da začno peti že doma.

Ko je že vse požeto, zmelje najmlajša ženska pri hiši na njivi pšeničen klas. V usta vzame zrno s požirkom vode tako, da zrno plava v ustih. S polnimi usti vode nese žena zrno domov v ambar (kaščo). Spremlja jo nagajiva mladina in klepetave ženske, katere jo dražijo in izprašujejo vso pot. Ako ima železno voljo, ga vendar prinese srečno domov. Pravijo, da je to zrno dobro sredstvo proti mišim, moljem in drugim škodljivcem žita v kašči. Izraza obenem tudi ves trud, s katerim se žito pridelava, in obenem nemo prošnjo Bogu, naj delo blagosloví. Stare žene na njivi spletoje nekoliko vencev iz žitnih klasov in kadar se vračajo z njive, jih nosijo otroci na glavi. Potem dobijo mesto v hiši nad ikono (kip svetnika ali Matere božje). Žito mlatijo s cepci kakor pri nas, mlatiči so štirje ali dva, samo s to razliko, da tu mlatijo na gumnu, to je pod milim nebom. Ječmen in pšenico mlatijo navadno z živino. Na dvorišču napravijo krog iz snopov. V sredino zabijejo kol, za katerega privežejo konje ali vole; včasih tudi kravo in konja. Žene obračajo in tresejo snope, gospodar vodi delo. Po mlatvi se družina pogosti s pito ali sirovo gibanico ali s sladkišem. (Nekaj takega kakor naši štruklji, samo da je pečeno). Vse dobro zalijejo z vinom in rakijo.

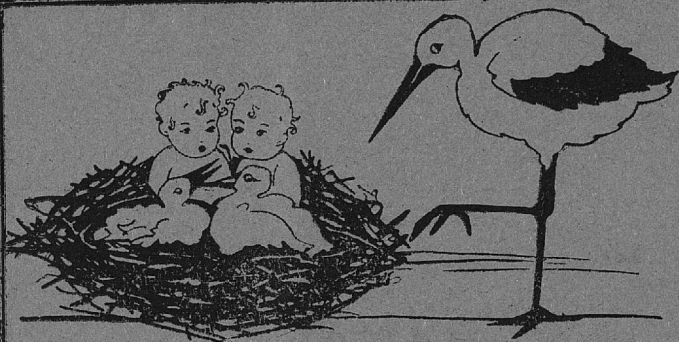
Trgatev znači tudi Makedoncem praznične dneve. Ko začne grozdje zoreti, (šareniti se), postavijo čuvaje, kateri imajo svoje posebne kolibe v samih vinogradih. Za trgatve vlada med vaščani svečano razpoloženje. Dan trgatve objavi pop za celo občino. Ta čas je prav veselo kakor pri nas. Vinogradi odmevajo od vriskanja in petja mladine. Po kolovozih in klancih škripljejo vozovi s polnimi brentami in koši, z vozniki in otročaji. V okolici Struge in Ohrida imajo še staro trto, katero poznamo pri nas samo še po pripovedanju naših starih Kraševcev.

Z grozdjem se začne na Ohridskem jezeru tudi ribji lov, čas, ko postrvi ležejo jajca. Vsak najmanjši južni veter dožene ogromne količine rib v Crni Drim in na obale jezera. Poleg postrvi so znamenite tudi ohridske jegulje. Največji ribolov se vrši v Strugi. Crni Drim je takoj izpod mesteca čez in čez pregrajen z gosto zabitimi koli tako, da ne more ni jedna večja riba pobegniti. Na sredí teh pregraj stojita na kolih dve kolibi. Vsaka pregraja je narejena tako, da propusti vse ribe v kolibo, katere je ravno tako ograjena s tankimi koli. Ribe pridejo na ta način v past, iz katere ne morejo več zbežati. Tu se vrši ribolov kaj primitivno. Ribčič ima tako mrežo kakor n. pr. otroci za metulje, samo da je velika in pritrjena na jak kol.

Ribčič pobira v noči s to mrežasto lopato ribe iz pasti ter jih meče v pripravljeni zaboj. Za časa jakih južnih vetrov in deževnih noči nalovijo od tri do več kvintalov postrvi in jegulj. Četudi je ribolov v državni oblasti, love vendar otroci, manjši in večji, ob obali plitvega Drima na svojo roko s oskami. Oska je podobna trorogljastim vilam, samo da so rogli krajši in na koncu oboženi s puščico. Kadar se riba udari, ne more več pobegniti. Ta naprava se vidi na starem rimskem denarju ali na kakšni sliki; bog Neptun drži v rokah tako žezlo. Na jezeru samem love ribe s pravimi mrežami, ali njih plen ni nikdar tako bogat kakor pri kolibah. Spomladi, ko narastejo vode, prestopi iz jezera voda v močvirje; ko pozneje izplahne, pusti za sabo velike količine rib, posebno karpov in klenov. Za lov na ribe z oskami mora biti človek sila gibčen in uren, v tem se odlikujejo Stružani. Struga se je od nekdanj pa do najnovejšega časa prehranjevala z ribami in trgovala z njimi po zapadni Makedoniji. Ravno tako Ohrid, s manj in manj meri.

Kadar se bere koruza, ni posebnih navad. Samo kadar koruzo ličkajo, pomagajo fantje in dekleta, veže jo pa vedno kak stari stric. Obenem si pripovedujejo povesti o junaških pohodih njih vojvode in narodnih junakov. Povesti in razne šale zalivajo z novim vinom.

(Dalje prih.)
Mara Husova.

"OTROŠKO PERILO"

Navodila za krojenje, šivanje vezenje, vsakovrstnega perila, za otroke od dojenčka do 14. leta.

Knjižica je bogato ilustrirana, ima 2 priloge z 26 različnimi kroji in mnogimi risbami za vezenje. Naroča se pri Upravi "Žen. Sveta" v Trstu in v Ljubljani. Cena za naročnice "Ž. Sveta" L 5'50, oz. Din. 12'— za ostale in v razprodaji po knjižarnah L 4'50 oz. Din. 16'—. — Vse risbe so uporabne tudi za perilo odraslih, za posteljno in drugo perilo.

Čevljarnica Forcessin

Odkrivanje na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“

TRST - Via Giuseppe Caprin števil. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvalo
ceno a vendar lepo
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatinu —
najboljše čevlje daje . . .

Čevlji za delo
L 48'—

Čevlji za delo
L 48'—

Poštnina plačana v gotovini.

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinovec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: šumeča vina, šampanjec, šumeči istrski retošk, Lacrima Christi in druga. — Specialiteta: Jajčji konjak in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

Gospodinje! Obrnite se zaupno v trgovino jesvin, kolonjal, vin likerjev V ULICI GIULIA 29. Postrežba točna. — Priporoča se udani **VEKOSLAV PLESNIČAR.**

UNDERWOOD PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlaku in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zaktevajate ponudbo s ceniki. Plačilne objave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

➡ Za vsako sprejemno ceno ➡
prodajam klobuke, slamnike ter vse potrebščine za modistke
MINKA HORVAT, modistka, LJUBLJANA,
Dalmatinova ulica 10/II.

UMETNIŠKI ZAVOD ZA ROČNO VEZENJE
MILENA ZOR-JEŽEK
LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 7/III.

VSE VRSTE BELO IN PISANO VEZENJE.
FILET - KLEPTANJE, MONOGRAMI, AŽURIRANJE. - ZASTORI
POSTELJNI PRTI. — LASTNI ATELJE ZA RISANJE ŠABLON.
CENE ZMERNE. — POSTREŽBA TOČNA.

ZOBOZDRAVNIK

DR D. SARDOČ

Specialist za ustne in zobne bolezni, perfekte na žunajski kliniki

ima svoj ambulatorij
v TRSTU, Via M. R. Imbriani št. 16/I
(Prej via S. Giovanni)